

JAMU

B

1016 a

Knihovna JAMU

322600015573

PE DE VEGA

OVČÍ PRAMEN

Volně přeložil

OTAKAR FISCHER

VYDAVATELSTVÍ OSVĚTA NÁRODNÍ PODNIK

PRAHA 1952

Volný překlad Otakara Fischera zrevidoval a komentář napsal Dr Jaroslav Pokorný — Obálku navrhl František Matoušek, kresbu na obálce provedl Jindřich Mahelka.

Kniha no	IA II Brno
Prír. č.	41697
Sign.	B 1016a/
P. h.	

Právo provozovat tuto hru zadává jediné Československé divadelní a literární jednatelství, Praha II, Ječná 6. — Telefon 33586, 35140. — Každé chystané provozování této hry nutno hlásit tomuto jednatelství, a to nejpozději deset dní napřed.

STUDIJNÍ POZNÁMKA

»Fuente Ovejuna«, hraná u nás pod různými názvy (pod původním španělským, doslovným překladem »Ovčí pramen«, i pod zkreslujícím »Vzbouření na vsi«) není přesným zněním lopeovského textu. Je to dramaturgická úprava, vynechávající některé postavy a scény — motiv boje o vytvoření svrchovaného španělského království, motiv zápasů Isabelly Kastilské a Fernanda Aragonského s nepřáteli je potlačen, i postava Isabelly vynechána, zato však tím více posunuta do popředí selská vzpoura. Fischerův převod nese pečeť doby, z níž a pro níž vznikl: V třicátých letech se vytvářejí stále zřetelněji ohniska druhé světové války. Na podzim 1933 dostává se v mladé španělské republice (vznikla 1931 svržením monarchie) k moci vláda sjednocených kontrarevolučních živlů. V Barceloně vypukla všeobecná stávková hnutí. Proti asturským horníkům musí vláda povolát marokánské oddíly. Pokrokové strany Španělska vytvářejí lidovou frontu, která vede boj o demokratisaci země. Tehdy vzniká Fischerův překlad — v rukopise je nadepsán »Vzpouza (Fuente Ovejuna)« a povolení k provozování na jevišti Národního a Stavovského divadla v Praze je datováno dnem 4. září 1935. »Fuente Ovejuna« se stává součástí pokrokového českého repertoaru a provází na jevišti rychlý spád událostí, jež následují: V únoru 1936 zvítězila ve volbách do cortesů španělská Lidová fronta; v červenci 1936 propuká kontrarevoluční frankistické povstání, podporované německým nacistem a italským fašismem přímo a Francií a Anglií (především) nepřímo, uplatňováním t. vz. »neintervence«. Komunistická strana Československa vydává v těch letech heslo: U Madridu se bojuje o Prahu.

Bojuje i divadlo »Ovčím pramenem«.

Dát českému divadlu věrný překlad velkého lopeovského dramatu — to je úkol další překladatelské práce v oblasti, která byla dosud neprávem zanedbávána. Zatím zdomácněla na našich jevištích Fischerova dramaturgická úprava, hraná i za okupace. Úprava, která — a to třeba zdůraznit — sama i svou historií ztělesňuje kus kladných tradic našeho bojujícího pokrokového divadla.

Neznáme datum, kdy »Fuente Ovejuna« vznikla a kdy byla prvně hrána. V seznamu dramát Lopeho de Vega, připojeném k vydání spisů z r. 1604, ještě není uvedena, setkáváme se s ní až v druhém seznamu z r. 1618. Je to období velkého rozkvětu španělské literatury — stačí připomenout, že v té době vzniká Cervantesův »Don Quijote«, »Vzorné povídky« i mezihry, že tehdy píše pro španělské jeviště Tirso de Molina, autor prvního dramatu o donu Juanovi; tehdy se objevují verše Gongóry y Argóte. Připočti do té slavné periody španělské kultury, že 1599 se narodil Velasquez, 1600 Calderon a 1618 Murillo.

Je to však zároveň doba španělského úpadku. Španělský národní stát, vzniklý koncem XV. století, ocitl se v XVI. věku na vrcholu slávy: Již na počátku století, za Karla V., byla to říše, nad níž slunce nezapadalo. Španělsko zakrátko vyrostlo v námořní velmoc a největší koloniální stát tehdejšího světa. Ale pohádkové poklady zámořských držav byly zrádné. Panovníci příliš spoléhali na všemoc zlata z vybrakovaných nově dobytých zemí, zásoby zlata v Evropě rostly, zlato ztrácelo hodnotu, přišla inflace zlata a její nevyhnutelný důsledek — hospodářský krach koncem století. Filipu II. zachovala historie smutnou slávu panovníka, který zanechal dědicům hospodářsky rozvrácenou zemi a státní pokladnu úplně prázdnou. Hospodářství země, soustavně zanedbávané pro dobovatelské sny o eldoradu za oceánem, bylo hrubě poškozeno už vládní politikou po dobytí země na Maurech: Náboženská nesnášenlivost proti jinověrcům (muslimům, židům), inkvisiční řádění, jemuž byli vydáni napřed lidé podezřelí z kacířství a nakonec kdokoliv, kdo se dopracoval dost velkého majetku, aby stál za konfiskací — to vše vedlo k útěku především Maurů a židů ze země. Byla zničena důmyslná zavodňovací soustava horké španělské země, vybudovaná kdysi Maury, a zemědělství šlo k úpadku. Odchodem zručných řemeslníků upadla řemesla. Španělsko žilo ne z vlastní práce, nýbrž především z vysávání kolonií. A politické dědictví španělských králů XVI. stol. nezůstávalo pozadu za jejich hospodářským ostrovtipem: S využitím selských vzpour a za pomoci měst upevnili králové v XV. stol. svou moc, vytvořili jednotný národní stát, zlomili moc feudální šlechty a proměnili hidalgů v drobné statkáře bez hospodářské a politické váhy a vyšší šlechtu v dvořany — grandy, podřízené králi, závislé na něm a spjaté s ním. V XVI. stol. rozdrtil tento královský absolutismus moc měst, pokud se pokoušela uplatňovat nároky na samostatnost a stavět se královské sverchované vůli na odpor. Sebevražednost té politiky se projevila r. 1588: Na

březích Atlantiku soupeřily spolu dvě námořní velmoci, Kontinentální Španělsko a ostrovní Anglie. Soupeřství nutně vyústilo ve srážku. Proti feudálnímu španělskému vojsku stálo anglické vojsko, vytvořené a vyzbrojené především národní buržoasií, bojující za své zájmy, své trhy, svůj rozvoj. Filipova slavná Armada byla zničena a s ní byla zničena i námořní síla Španělska.

Situace země byla bezvýchodná. Inteligence z řad městského stavu a nižší šlechty snila o ideálu moudrého, spravedlivého panovníka, který by řídil zemi za pomoci cortesů, parlamentu, složeného ze zástupců všech stavů. Sen humanistů — a k nim patřil i Lope de Vega — zůstal jen snem a nebylo již sil uskutečnit jej. Španělsku vládli, jeden po druhém, absolutisticky králové, utahovali šroub daní a berní a nešetřili na vlastním přepychu. Grandi vysávali kraje, snažili se dostat sedláky čím dál tím do většího područí a na jejich útraty si zachovat i ve státním finančním bankrotu neztenčené příjmy. Vykorišťování sedláci se stavěli tu a tam na odpor, vždy stejně zoufalý a marný. Počátkem XVII. století, v letech, kdy vzniká »Fuente Ovejuna«, se krise stále prohlubovala. A Španělsko z ní už nevybředlo: Konec století znamená konec španělské slávy, definitivní pokles ještě před nedávnem slavné velmoci na podružnou evropskou zemi a zároveň — zánik klasické španělské divadelní kultury.

Felix Lope de Vega Carpio v stáří spočítal, že napsal za život celkem 21,000.000 veršů — tedy dilo mimo prózu. Geniální improvizátor, »div přírody«, napsal podle dochovaných pramenů téměř dva tisíce divadelních her a v tom nejsou započteny mezihry a autos;¹⁾ pro srovnání, jaký byl rozsah ostatní Lopeho tvorby, stačí připomenout, že jen sonetů napsal necelé tři tisícovky. Dochována je z jeho dramaturgie přibližně čtvrtina. Přesné údaje zní: Podle prvního seznamu Lopeho komedií z r. 1604 napsal do té doby 230 komedií, z nich 219 je uvedeno jmenovitě. V seznamu z r. 1618 čteme názvy 114 dalších komedií,

¹⁾ Španělským národním divadelním žánrem byla »comedia«. To označení však neznamenalo komedii v našem slova smyslu, veselohru, nýbrž se ho užívalo pro jakékoliv drama. Forma toho dramatu byla přesně určena — byla to veršovaná hra, rozdělená do tří aktů, nazývaných někdy též »dny« (»jornadas« — podle toho, že děj uvnitř aktu neměl přesáhnout časové rozpětí jednoho dne). Do pauz mezi akty byly vkládány mezihry — žánrově veseloherní výstupy, někdy i několikaobrazové, s drobným anekdotickým dějem. Autos byly hry náboženské — výpravné aktovky s náměty z bible nebo legend.

autor však uvádí, že do té doby jich napsal již celkem 462. Údaje Lopeho i jiných autorů uvádějí r. 1620 900 her, 1625 1070 her, 1632 1500 her a po Lopeho smrti napočítal jeho životopisec Montalván celkem 1800 komedií a 400 autos. Dochováno máme 470 komedií, asi 50 autos a řadu meziher. Je těžko rozlišit dnes, nakolik jsou údaje z doby autorova života přesné — jisto je však tolik, že Lope psal po celý život, počínaje první komedií, napsanou ve dvanácti letech, a že měl úžasnou tvůrčí schopnost. Sám uvádí, že při psaní více než stovky komedií potřeboval k napsání hry pouhých čtyřadvacet hodin, a je dochována zpráva důvěryhodného současníka o pěti komediích, které Lope napsal za patnáct dní.

Jeho život však nebyl životem psavce: Komédie, třebaš mnohdy poznáš, jak horkou jehlou byly šity, prozrazují samy až příliš dobrou autorovu znalost života. Narozen 25. listopadu 1562 v Madridu v početné rodině nezámožného Felixe de Vega, už v pěti letech jako školák veršoval po latinsky. Už jako chlapec se vyznamenal útekem z domova (i s nějakými penězi a cennými věcmi) a výletem po Španělech, který skončil na policejní strážnici v Segovii. Rodiče mu brzy zemřeli, Lope vstupuje do šlechtických služeb jako páže, pak studuje nějaký čas na universitě v Alcalé, začátkem osmdesátých let se vrací do Madridu, zaplete se do milostného poměru s Elenou Orsorio, manželkou herce Cristobala Calderona, a píše komedie pro Elenina otce, ředitele herecké společnosti. R. 1583 se účastní výpravy na Azory, pak žije znovu v Madridu v šlechtických službách, r. 1588 je pro milostné aféry soudně vypovězen z Madridu a z Kastilie (mezitím se však stačil oženit s dcerou tamnějšího radního a královského štítonoše — proti vůli rodičů), odchází do Lisabonu a vstupuje do služeb Armady (ozbrojeného loďstva), aby na palubě za výpravy, která se stala osudná celé Armadě, psal epos — pokračování Ariostova »Zuřivého Rolanda«. Po porážce loďstva (zahynul při ní i Lopeho bratr — důstojník) se stává tajemníkem vévody z Alby²⁾ a zároveň píše na výdělek komedie, aby zajistil svou vzrůstající rodinu. Kolem r. 1595 zemřela jeho první žena Isabella, krátce po ní dcerka Theodora. R. 1596 měl soudní proces pro poměr s jakousi vdovou, v téže době si začal milostný poměr s manželkou herce Micaelou de Luján a zároveň se oženil s dcerou zámožného madridského obchodníka vepři a řezníka (1598), aniž přerušil po-

²⁾ Vnuka onoho Alby, známého z dějin nizozemské revoluce a z příběhů o Ullenspieglovi jako utlačitele nizozemského lidu.

měr s Micaelou. R. 1612 mu umírá milovaný synek z druhého legálního manželství — na jeho smrt píše Lope nejkrásnější verše své intimní lyriky — a r. 1613 druhá žena. I během druhého manželství zůstal Lope ve šlechtických službách a cestoval se svými pány po Španělsku. Teprve od roku 1610 žil trvale v Madridu, v milosti i nemilosti velmožů, nedávaje se celkem rušit pověstmi, které kolovaly o jeho soukromém životě, jen s občasnými osobními morálními krisemi. R. 1611 vstoupil do františkánského řádu, r. 1614 byl vysvěcen na kněze. R. 1616 se zapletl do nového poměru s mladou, nedávno provdanou doňou Martou de Nevares Santoyo. Když se z toho poměru narodila dcerka, vznikl mezi doňou Martou a jejím manželem proces, který se podařilo nevěrné manželce vyhrát; a od r. 1619, kdy její manžel zemřel, mohla žít doña Marta klidně s Lopem až do své smrti, 1632. Dne 27. srpna r. 1635 Lope de Vega zemřel jako kající hříšník.

V průběhu toho zběsilého života vytvořil Lope de Vega, dítě doby plné protikladů, široký, mnohotvárný repertoír španělských divadel. Nebylo jich málo — v době Lopeho slávy cestovalo po Španělsku na 150 společností různé velikosti a proslulosti a jejich počet podle některých zpráv později stoupl až na 300. Hrávaly na městských dvorech a oblíba divadla, laciné lidové zábavy, byla tehdy taková, že jí úřady musily bránit zákazy, aby v městě nebyla týdně více než jedna premiéra, ani nemluvě o censurních zákazech některých komedií (i Lopeho) pro příliš ostré tipy. Lope de Vega stačil nasycit sám podstatnou část repertoírni potřeby a vytlačil konkurenty do té míry, že na př. o málo starší Cervantes přestal pro jeviště vůbec psát, i své mistrovské pozdní mezhry vydal pouze tiskem. Lopeho hry mají nejružnější náměty — příběhy mythologické, biblické, historické z nejružnějších dob a zemí,³⁾ pastorály, dobrodružné příběhy, tragedie, občanská dramata, milostné komedie i fantastické hry. Mezi nimi značné procento — několik desítek her z dochovaného lopeovského repertoíru — tvoří hry s námětem z národních španělských dějin. V nich je Lope de Vega nejnápadněji a po všech stránkách dramatikem lidového španělského jeviště té doby.

Lidovost je už ve volbě námětu: pověsti, kroniky, legendy — ať v knižní formě nebo v ústním podání — byly hlavní duševní stravou tehdejšího obecnstva a Lope de Vega byl sám horli-

³⁾ Najde se mezi nimi i náš Přemysl Otakar II. a najde se tu i dramatické zpracování události, v té době nedávné, historie Lžidimitrijovy v Rusku.

vým čtenářem literatury toho druhu. A lidové bylo i lopeovské. jevištní zpracování těch látek. Vzdělanec té doby žádal, aby se drama řídilo požadavky Aristotelovy Poetiky, v tom mechanickém výkladu, jak jej podali učenečtí estetikové především italské (Scaliger atd.): Aby zachovávalo jednotu místa, času a děje, aby drastické výjevy (na př. zabiti) nebyly předváděny na jevišti, aby se v jedné hře nesměšovalo vážné se směšným atp. Praxe lidového jeviště, vyrůstajícího ze života a z domácí tradice lidové kultury, lidových produkcí kočujících jarmarečních jevišť, ta si však vytvořila své estetické zákony, nezatižené knižní učenosti a literárními předlohami. Lope de Vega sám sepsal tyto dramaturgické zkušenosti na začátku XVI. století veršem ve svém »Novém umění psát komedie«: Klasické předpisy zdůrazňují zákon o třech jednotách, ale obecenstvo žádá, aby mu byly ve hře přímo předvedeny události »od stvoření světa po poslední soud«, chce vidět nejrůznější kraje, zvyky, lidi. Klasické předpisy žádají, aby se v jedné hře nesměšovala tragédie s komedií, vážné se směšným. Ale obecenstvo chce vidět v představení scény vážné, hrdinské a milostné, i scény plně jadrného humoru. A jak Lope de Vega dodává, přirozenost světa nás sama učí, že v životě je tomu tak. Lope de Vega - vzdělanec uznával vznešenost starých estetických formulí a starých uměleckých děl, vytvořených v jiných dobách jinými autory pro jiné obecenstvo. Lope de Vega - dramatik se však řídil uměleckým citěním svého lidového obecenstva a — jako ono — zkušeností života.

Volba historických látek bohatých událostmi a s prudkým dějovým spádem charakterisuje lidovost lopeovské dramaturgie. Vlastenecký zápal, kterým jsou prodchnuty tyto hry, je ve Španělsku — tak jako všude na světě v obdobné situaci dějinného vývoje — výrazem ne staré feudální nebo nové absolutistické dvořanské kultury, nýbrž výrazem nové kultury měst a jejich národního sebevědomí. Lope de Vega zdramatisoval svému soudobému jevišti celé národní dějiny od nejstarších dob až po současnost. Najdeš tu z dávných ostrogotských dob »Život a smrt krále Vamby« — příběh o bájném sedláku, kterého bůh vyvolil, aby byl spravedlivým vládcem svého lidu. Najdeš tu příběhy z dějin staré Aragonie a staré Kastilie, příběhy z maurských časů i dramatické zpodobení Kolumbova osudu. Obrazy králů zlých i dobrých. Jako všichni básníci národní minulosti, i Lope de Vega je tu soudcem národní minulosti a králů. Je tu politickým básníkem: Ukazoval-li toho krále jako hrdinu a onoho jako neštěstí země, vyzdvihoval-li u jednoho určité vlast-

nosti a činy za vzor a u druhého za odstrašující příklad, mluvil tím především k svým současníkům a mluvil k nim ne o minulosti, nýbrž prostřednictvím minulosti o současných poměrech. Obecenstvo dovedlo samo porovnat, nakolik se shodují činy a vlastnosti právě vládnoucího panovníka s obrazy jevištních hrdinů, které básník vyvolával ze zašlých dob národní minulosti. To byla odjakživa osvědčená metoda básníků, jak udílet lekci svému vladaři a o svém vladaři, nemohu-li k němu a o něm mluvit otevřeně. Lope de Vega tak vyjadřoval touhu svou i touhu svých současníků po vladaři-humanistovi, který by vedl zem k rozkvětu a slávě a vládl ve spojení s národem. K těm historickým hrám patří i »Fuente Ovejuna«. Dvě hlavní myšlenky se v ní spojují a vzájemně doplňují v nerozlučnou jednotu:*) Je to boj Isabelly Kastilské a Fernanda Aragonského o vytvoření pevného národního státu, boj proti vnějšimu nepříteli (v tomto případě portugalskému nápadníku trůnu) i proti neposlušnosti, kterou dynastické spory vyvolaly uvnitř země, tehdy ještě definitivně nespojené v jednotné království, boj proti svévolným, podle potřeby i k zradě nakloněným feudálním pánům. A je to boj sedláků za svržení panské nadvlády — druhé thema, avšak silnější, výraznější a rozsáhlejší než Fernandovo a Isabellino. U Lopeho nejsou tyto dvě tendence v protikladu. »Fuente Ovejuna« je právě hra z doby zrodu španělského národního státu, kdy se obě ty tendence dějinného vývoje uplatňovaly ruku v ruce a byly obě pokrokové — přežitkem minulosti a brzdou vývoje tu byli feudální páni, oni byli reakční silou, již bylo třeba zmocit. V originále končí hra závěrečnou scénou selských hrdinů a krále, který bere ves pod svou ochranu do té doby, pokud se pro ni nenajde spravedlivý pán. Takové bývaly tužby vzbouřených vesničanů. A v tom se zároveň obráží Lopeho humanistický ideál státu a spravedlivého vladaře: Hra byla napsána v době, kdy grandové (jejichž předobrazem je ve hře komtur Gomez) byli metlou Španělska a kdy jejich útlak vyvolával vření ve vsích.

Humanistický ideál vlády, jak si jej vytvářel Lope de Vega a jiní a jak v jeho duchu vyznívá i »Fuente Ovejuna«, nebyl ovšem nic víc než iluze. Skutečnost lopeovského věku byla jiná — a skutečnost za časů selské vzpoury ve Fuente Ovejuně nebyla ostatně pro sedláky o nic lepší. Ale ať byla tato básníková

*) Máme na mysli původní lopeovské znění dramatu. Ve Fischerově úpravě, jak již bylo řečeno, je historie bojů Fernanda Aragonského a Isabelly Kastilské a zejména historie o dobytí pevnosti Ciudad Real seškrtána, takže v ději zbyvají spíše jen rámujičící narážky na tyto události.

iluse o konečném řešení společenských rozporů jakkoliv mylná, společenské rozpory samy jsou zobrazeny v díle věrně. Tak věrně, že prorážejí i přes clonu básnickových ilusí: Způsob, jakým jedná král se sedláky, jak jedná naproti tomu s řádovým hodnostářem, — tedy feudálem, byť nepřítelem —, jak o vzbouřencích rozhoduje a jak je dává vyšetřovat, to je panský mrav, pramálo slučitelný s ideálem vladaře-humanisty. A v té přesnosti, ve věrnosti umělecky silného zobrazení dějinné skutečnosti je trvalá cena dramatu.

»Fuente Ovejuna« je hra z národních španělských dějin, je to historické drama. Záleží proto na tom, aby inscenátoři znali historické okolnosti a podmínky, za nichž se odehrává děj dramatu.

Někdejší ves a nyní malé venkovské městečko Fuente Ovejuna (Ověčí pramen) leží nedaleko Cordoby — na území, kterého dobyli Španělé na Maurech reconquistou⁵⁾ roku 1236. Příběh o vzpouře té vsi byl již před vznikem lopeovského dramatu námětem lidových romancí a po našem básníkovi zpracoval jej dramaticky o něco starší Monroy y Silva, současník Calderónův — který však podává na rozdíl od Lopeho tuto látku v duchu panském. Lope de Vega seznámil se s historií rebelantské vsi v kronice řádu kalatravského⁶⁾, rytířského řádu, který sehrál dost významnou úlohu v dějinách reconquisty: Vyhnání pohanů z Evropy dalo se ve znamení křesťanského křížáckého boje. V zápasech s Maury vznikají tři řády: ze Santiaga, z Alcantáry a řád, jehož komturem⁷⁾ byl Fernan Gomez z naší hry, řád

⁵⁾ Reconquista — dobytí zpět, rozuměj krajů Pyrenejského poloostrova na Maurech. Arabové v dobách prvních kalifů (nástupců prorokových) dobyli řadou prudkých nájezdů a útočných výprav celé Severní Afriky, r. 711 se přeplavili spolu s Maury (severoafričtí kočovníci, kteří byli Arabové podrobili a přijali islam) přes Gibraltar a za několik let ovládli celý poloostrov s výjimkou severní části. Vytvořili tu stát s vyspělou kulturou, jehož hlavním městem byla právě Cordoba. Na severu Pyrenejského poloostrova se udrželo několik nezávislých států, které v XI. stol. přešly do protikofu proti Maurům a během doby se zformovaly v tři hlavní státy: Portugalsko, Kastilie a Aragagonii s Katalánskem. Reconquista, za níž došlo i k politickému sjednocení Španělska (s výjimkou Portugalska) byla ukončena r. 1492 dobytím Granady, poslední významné posice Maurů v Evropě.

⁶⁾ Francisco de Rades y Andrade: Crónica de la Orden de Calatrava.

⁷⁾ Řádová hodnost správce — velitele rytířů. Komtur byl podřízen hlavě celého řádu, velmistru — v naší hře je jím Rodrigo. Český čtenář spojuje si představu komtura skoro mechanicky s komturem v »Donu Juanu«, kde je to vážený hodnostář a vznešený otec rodiny. K tomu jednu poznámku: V době, kdy se odehrává »Ověčí pramen«, žil řádoví rytíři vojen-

založený r. 1158 se sídlem na hradě Calatravě poblíž města Ciudad Real v Nové Kastilii, tedy rovněž dobytém území. Jako ostatní dva řády i řád kalatravský získal v reconquistě ohromný pozemkový majetek, jeho komturství byla rozseta po celém nově dobytém území. Měl pevnou vojenskou organizaci a byl řádem náboženským, to znamená, že se vymykal moci panovníka a že v něm rozhodovala moc velmistra řádu. Hospodářská i vojenská moc řádů vedla k tomu, že si řády vytvořily jakýsi stát ve státě. Důsledkem této nezávislé politiky byly srážky a zápasy o nezávislost a o nadvládu mezi ústřední moci panovníckou a rytířskými řády.

Historie »Fuente Ovejuna« se udála r. 1476. Bylo to dva roky po smrti Enriqua IV., krále Aragonského. Tomuto králi přezdívali »Nemohoucí«; a to označení plně vystihuje jeho státnické schopnosti. Maurské panství na Pyrenejském poloostrově mělo už tehdy namále a v bojích se rodil jednotný španělský stát. Královská dynastie kastilská a aragonská byly historickou nutností vedeny čím dále tím více k tomu, aby se spojily, aby spojily své země a tak si vytvořily předpoklady k uskutečnění svých cílů. Bylo to dokončení reconquisty. A bylo to podrobení feudálních pánů, kteří měli vždy sklony být na svých panstvích samostatnými nezávislými pány a ohrožovat svými zájmy krále, bylo třeba podřídit je ústřední moci královské. Nemohoucí Enrique IV. nedorostl ani jednomu ani druhému úkolu. Tím větší rozklizení státních věcí nastalo ve chvíli jeho smrti.

Jaká byla tehdejší politická situace, na niž se naráží i ve hře (viz zvl. 3. scénu III. dějství)? Předpoklady pro spojení Kastilie a Aragonie byly dány zasnoubením Isabelly Kastilské a Ferdinanda Aragonského roku 1469 — vládnoucí rody se spojily; k spojení obou království a vytvoření jednotného státu však dochází až deset let poté. Těch deset let je doba tvrdých bojů: Je to po smrti Enriqua IV. boj o nástupnictví a zároveň boj o zlomení moci feudálních pánů, boj, ve kterém se král opírá o pomoc měst. R. 1476, v roce Fuente Ovejuna, dochází k několika rozhodujícím událostem. Portugalský král Alfons V., manžel Enriquovy nemanželské dcery, vznesl nástupnické nároky na Kastilii, podporován v nich částí odbojné šlechty. Dne 2. V. 1476 byl tento nápadník poražen Fernandem v rozhodující bitvě u Toro. Královská moc potřebovala k uskutečnění

ským životem a ženit se bylo jim povoleno teprve později. To vysvětluje v leccems hrubost a neomalenou pohlavní žádostivost Fernana Gomezze. S mravního a náboženského hlediska bylo ovšem Gomezovo jednání o to horší a o to méně omluvitelné.

svých cílů armádu, která by byla dostatečnou protiváhou feudálních pánů a jejich ozbrojenců. Touto protiváhou staly se mu stráže, které si vytvořila města na ochranu cest a svého bezpečí. Města se sdružovala (v Kastilii od XIII. stol.) v bratrstva — »hermandades«. Na sněmu v Madrigalu právě r. 1476 usnesou se všechna města vstoupit do jednotného svazku a vzniká »Santa Hermandad« (svaté bratrstvo), které si vytvoří ozbrojený sbor značné síly na tehdejší poměry — 2.000 jezdců a několik set pěšáků; to je další oslabení šlechty a posílení královské moci v tehdejší situaci. Konečně musí král skoncovat se státy ve státě, které vytvořily panství a samostatné organizace rytířských řádů — každého zvlášť a každého pro sebe. A právě r. 1476 zbavuje se Fernando prvního z těch nebezpečných soupeřů tím, že se stává sám — velmistrem řádu ze Santiaga.⁸⁾

Kalatravský řád, o jehož rozpory s králem jde v »Ovčím prameni«, toho času ještě vzdoruje a zachovává si samostatnost až do r. 1487; a r. 1494 stává se konečně král velmistrem i řádu alcantarského.

Ale do dějin tehdy zasahuje mocně i jiná společenská síla — sedláci. Kastilský sedlák nebyl nikdy nevolníkem. Sedláci tvořili podstatnou část vojsk proti Maurům a sedláci — účastníci reconquisty — zůstali i v nových územích svobodnými a utvořili své samosprávné obce. To určovalo morální profil kastilského sedláka, jeho charakter, jeho hrdost. Lope de Vega dává výmluvné svědectví o sedláku, který je pánem na svém gruntě i proti králi, ve své hře »Sedlák svým pánem«. Existence samosprávných selských obcí měla pak ovšem vliv na mušlení sedláků i v těch krajinách, kde byla ves podřízena feudálnímu pánovi (na př. rytířskému řádu) přímo nevolnickou závislostí.

Sedláci velmi přesně dbali, aby jejich povinnosti vůči pánu byly přesně vymezeny a aby tato mez byla přesně dodržována (Estéban v »Ovčím prameni« odkazuje komtura několikrát velmi rozhodně do příslušných mezí). Koncem XV. století byla nadvláda Maurů nad Pyrenejským poloostrovem zlomena, reconquistu již bylo třeba jen dokončit, ne teprve vybojovávat její rozhodné boje. Sedláků a jejich rozhodující pomoci již nebylo potřeba. Šlechta a duchovní velmožové prováděli dvojitou politiku: Vůči králi politiku co největší nezávislosti. Vůči sedlákům politiku omezení jejich práv a dokonce zrušení samospráv tam,

⁸⁾ Fernando sám tu funkci zprvu nevykonával, přenesl ji na šlechtice, jehož oddaností a závislostí si byl jist. Teprve r. 1499 převzal řádové funkce do svých rukou a později bylo zvláštní papežskou bulou stanoveno, aby hodnost velmistrovská byla spojena trvale vždy s hodností královskou.

kde byli sedláci svobodní, a politiku zvýšeného útlaku tam, kde byli sedláci nevolníky. Nejhorší bylo postavení sedláků v Katalánsku, součásti Aragonského království. R. 1462 vypuklo tam selské povstání, žádající, aby země byla rozdělena mezi všechny lidi. Současně došlo k srážce šlechticů s králem. Sedláci se postavili na stranu krále, doufajíce, že je král zbaví nevolnictví. Selská vzpoura pomohla králi porazit šlechtickou vzpuru. Po desetiletém boji si sedláci vybojovali některé úlevy — ale jen nakrátko. Zmatky po smrti Enriqua IV. Nemohoucího posadily dočasně šlechtice zas do sedla a postavení sedláků — svobodných i nevolníků — se zhoršilo tím víc. Dochází k novým a častým selským vzbouřením. Jedním z nich je vzpoura Fuente Ovejuny, která vypukla v dubnu 1476.

Našemu divadelníku, diváku i čtenáři připomene příběh pobělohorské vzpoury českých sedláků a už tím mu bude důvěrně blízký. Ale jsou tu některé rozdíly. Protišlechtické selské heslo, že jsou jen dva páni, Bůh a král, najdeme v různých obměnách i v našich dějinách, v důvěřivém klamném spoléhání sedláků na císařskou spravedlnost: Šlechtic byl jejich bezprostředním pánem a utlačovatelem, jeho bič znali, nechápali, že i jejich pán i císař jsou jen dvě různé mince téže ražby, a proto spoléhali na onoho pomyslného císaře. Obyvatelé Fuente Ovejuny však měli v živé paměti historii, ve které sedlák byl královým spolubojovníkem a spojencem proti šlechtě. Jejich víra v krále je tedy svým způsobem opodstatněná. Juan zdůrazňuje králi, že komtur podroboval sedláky sobě a ne králi. A příznačný je i výbuch králova hněvu: Nejen proto, že Fuente Ovejuna zabila šlechtice a svého pána, nýbrž především proto, že si osobuje právo hrdelního soudu, které je výhradním právem krále. Fernando ovšem nakonec zklame důvěru sedláků a taková byla i historie. Příčiny toho byly však opět dány veskrze prakticky, okamžitou situací: Král již nepotřeboval selské protiváhy, aby zlomil moc feudálních pánů; potřeboval však podepřít postavení těchto pánů jako nástrojů své vlády.

Za druhé má vzpoura Fuente Ovejuny některé zvláštnosti i ve španělských dějinách a tím si také vysvětlujeme, že se k ní pozdější autoři několikrát vracejí, třebaš to nebyla rebelie velkého rozsahu, nýbrž drobná dílčí vzpoura jedné jediné vsi. Podle starého podání měli obyvatelé Fuente Ovejuny z dávných dob právo přejít pod správu jiného pána, ukáže-li se dosavadní senior (feudální pán) nedobrým pánem. Rebelie tedy pouze provedla násilnou cestou to, nač měli vesničané právo. Když tehdy král nařídil vyšetřování, nezbylo nakonec nic ji-

ného, než se smířit s tím, co už vesničané uskutečnili. Ves Fuente Ovejuna pak již nepřišla pod vládu jiného šlechtice, nýbrž pod správu města Cordoby. Tato likvidace feudální svrchovanosti a podřízení selské samosprávné obce pod městskou správu v rámci věrnosti králi (a královské péče o město i ves) je historicky důležitou stránkou příběhu. Lope de Vega dramatickým zpracováním právě této dosti známé události jasně vyjadřuje své politické přesvědčení a ideály: proti grandům za spravedlivou královskou vládu.

Za třetí: Vzpouřa Fuente Ovejuny není jen vzpoura nevolníků v situaci, kdy »už to není k vydržení«. Je to vzpoura ne pouze uražené nejzákladnější lidské důstojnosti a práva na život, ale vzpoura uražené společenské cti. Jako by nám z ní zazníval již zcela moderní pojem občanské cti: Nejde tu pouze o zvýšení daní, dávek a robotnických povinností nebo podobné formy panského útlaku. Žádost sedláků, aby jim pán prominul některé jejich hmotné povinnosti, je vedlejší a ne příliš zdůrazněný motiv. Především jde však o to, že byly potupeny ženy. To je posledním přímým popudem ke vzpouře. A právě v tom mluví nejplastnější duch Španělska z Lopeho de Vega, který ve své učebnici dramaturgie⁹⁾ výslovně podtrhuje čest jako motiv, který vždy znovu a znovu a nejsilněji poutá diváky. Ale to mluví zároveň historie španělských sedláků, stará hrdost svobodné selské Kastilie, která se obrazila i v myšlení sedláků z ostatních španělských krajů. Ze starých feudálních práv a výsad stává se zde příčinou vzpoury ne šlechtický nárok, který utlačoval sedláky hmotně, nýbrž t. zv. jus primae noctis, utlačování lidské důstojnosti nevolníkovy. Podle toho práva první noc u každé panny z poddaných vsí příslušela za starých feudálních časů seniorovi. V situaci, již nám kreslí »Fuente Ovejuna«, již nejde o zřejmé uplatňování toho zvykového práva jako pánova nepochybného právního nároku vůči poddaným, nýbrž mnohem spíše o jeho velmi silný přežitek v panském myšlení, které považovalo všechny ženy poddaných vsí, nevdané i vdané, za nevyčerpatelnou zásobárnu šlechtických souložnic. Fernan Gomez, rytíř křesťanstva, vázaný celibátem, ve skutečnosti překračuje i samo klasické jus primae noctis, které vydávalo poddané děvče pánovi toliko v jediné situaci a jedenkrát v životě: v den jejího sňatku.

»Fuente Ovejuna« je nám blízká jedním rysem, kterým se odlišuje téměř od celé ostatní tvorby svého autora: V ostatních

⁹⁾ Arte nuevo de hacer comedias z r. 1609.

lopeovských historiích zpravidla vystupuje lidový kolektiv pramálo do popředí; jsou to dramata a komedie sólistů. »Oví pramen« je však po výtce kolektivní drama. Kolektivní duchem selské rebelie, kolektivní závěrečnou hrozivě jednotnou odpovědí všech sedláků vyšetřovaných soudci: »My, Fuente Ovejuna«. A kolektivní i svou formou: Není tu hlavního hrdiny. Jednotlivé pramenky nespokojenosti a křivd se slévají v proud, který nakonec zaplaví všecko — ale nevidíš žádného vůdce. Komturova smrt je předvedena na jevišti před očima diváků — ale nevidíš, kdo ho zabil (a je úkolem režiséra, aby byl komtur zabit se vši realitou tohoto výjevu, ale aby si divák neuvědomil, či ranou nebo aspoň kdo dal první ránu). Kolektivita ovšem neznamená uniformitu a šed: Mistrovství hry je právě v tom, že toto kolektivum tvoří vyhranění jedinci, každý se svým osobitým charakterem — ten nápadnějším, ten méně nápadným. Postav si proti sobě Estébana a Menga a vedle nich Laurencii — ostatně nejplastičtější postavu hry (ne nadarmo byla »Fuente Ovejuna« někdy hrána pod názvem »Laurencia«): je to složitý mnohohlas, ne jeden rejstřík pro všechny. Snad nejnápadněji je to vidět v závěrečné kolektivní scéně výslechu na mučidlech, kde mluví postavy týž nebo téměř týž text: Po sobě jdou starý Estéban, malé dítě a Mengo. Každý hlas ostře odlišný od předcházejícího a přece mluvící týž vzorem. Tak jak odpovídalo dramaturgickým zásadám Lopeho de Vega, že každá postava má i v mluvě svůj individuální charakter, určený zvláštnostmi jejího stavu, věku a temperamentu.

»Fuente Ovejuna« je hra o lidové vzpouře. Ne však o jakékoliv lidové vzpouře, nýbrž o určité události, v určité době a v určitém prostředí. A ne jakákoliv hra, nýbrž dramatická báseň, ve které má verš svou určitou funkci a neocitl se tu pouze z tradice nebo z básníkovy rozmaru. A tak je třeba »Fuente Ovejunu« hrát: aby měla silnou atmosféru Španělska z konce XV. století (zde přímo udána i roční doba: na jaře), poesii a pathos lidové vzpoury.

Jaroslav Pokorný

Původní rukopis Fischerova překladu se nepodařilo nalézt přes dotazy nejrůznějšími směry. Text, který koloval po divadlech, byl značně zkromolen opisem — a sám vznikl opisem rolí z prvního provedení na Národním divadle, t. j. ze seškrtaného textu. Naše vydání vzešlo proto za základ nejjápnější a nejautentičtější dosažitelné znění překladu, původní cenzurní knihy, dochované v archivu Národního divadla. Opraveno bylo jen několik zřejmých chyb, vzniklých nepozorností opisovače. Z rukopisných oprav, vepsaných do cenzurní knihy dodatečně inspicientem a zřejmě vzniklých teprve během zkoušek, převzaty pouze dvě, významově zpřesňující text a shodující se s fischerovskou překladatelskou dikcí.

OSOBY

Kastilský král FERNANDO
 RODRIGO, velmistr
 FERNAN GOMEZ, komtur } řádu calatravského
 ESTÉBAN, starosta Fuente Ovejuny
 JUAN, zvaný Ryšavec } radní tamtéž
 ALONSO
 FRONDOSO, Juanův syn
 LAURENCIA, Estébanova dcera
 PASCUALA }
 JACINTA } venkovanky
 MENGO
 BARRILDO } vesničané
 LEONELO
 FLORES } komturovi sluhové
 ORTUÑO }
 CIMBRANOS, vojín
 SOUDCE
 Vojáci, hudebníci, venkované, venkovanky:

K výslovnosti:

Prízvuk pravidelně na předposlední slabice:
 Frondoso, Ortúño, Pascuála, Calatráva, Fuénte,
 Ovejuna = Ovechúna, Jacinta = Chasinta,
 ale: Ciudad Real — Siuda Real, Kordova.

PRVNÍ DĚJSTVÍ

1. scéna

*(Náves ve Fuente Ovejuně. V pozadí komturovo stavení.
 Na scéně Laurencia a Pascuala)*

LAURENCIA
 Nikdy už ho nechci vidět;
 ať si zůstane, kde chce!

PASCUALA
 Ale jdi! Já měla za to,
 že ti krušno u srdce;
 vždyť nás opustil ten vzor
 duchovní a světské slávy —

LAURENCIA
 Jeho Milost Fernan Gomez
 velký komtur Calatrawy

PASCUALA
 — jemuž neodolá žádná,
 po němž na sta srdcí stůně —

LAURENCIA
 Kéž se nezjeví už nikdy
 ve Fuente Ovejuně!

PASCUALA
 Leckterá mu »Nechci« dí,
 než se skloní jako třtina.

LAURENCIA
 Ale já jsem ze železa!

PASCUALA
 Nu, pak ovšem je to jiná.

LAURENCIA
 Ať se durdí, ať se vzteká,
 to mnou ani nepohne,
 co bych z toho vlastně měla?
 Což by si mne vzal?

PASCUALA

To ne.

LAURENCIA

A ta hanba! Tyhle holky!
Kolik mu jich nalítlo!
Kolik panu komturovi
nebožátek na lep šlo!

PASCUALA

Však je div, že také tebe
jeho čáry nezdolaly...

LAURENCIA

Div? To můžeš pravdu mít.
Přes měsíc už za mnou pálí.
Jeho Flores i Ortuño,
kuplíři dva zchytrali,
vábili mne čapcem, stuhou,
na perly mne chytali.
Vzácným pánem pověřeni
šeptali mi lichocení,
že by tomu pokušení
každá jiná podlehla.
Ale já, já nejsem každá!

PASCUALA

Kde se s tebou scházeli?

LAURENCIA

V údolí, tam u potoka,
prvně tuhle v neděli.

PASCUALA

Holka, věř mi, že tě chytanou,
troufala sis víc než dost.

LAURENCIA

O to nic. Já tvrdou kůstkou
jsem pro jeho vznešenost.
Ale nač se povídáním
o pánovi nudit mám?
Napeku si raděj chleba,
špeku k vejci posnídám,
vína z nejlepšího měchu
tajně vezmu mamince,
o polednách kapustičky
navarím si k pečince,
pomlsám si na vinici —
rač mi Bůh ji zachovat.

Po večeři připravím si
pepř a olej na salát —
a pak s usmiřeným srdcem
na lůžku se přitulím,
»Neuveď mne v pokušení«
jen se ještě pomodlím.
To je líp, než vzdychat láskou
a než milenců mít vkus:
na lože jdou v roztoužení
a pak probudí je hnus!

PASCUALA

Teď jsem s tebou zajedno,
tihle mužští milující
horší jsou než vrabčáci,
nejhorší jsou nevděčníci.
Když jsou pole pod sněhem
a když mráz je vůkol bílý,
k oknům slétají se vrabci,
šveholící: »Ujci milý!«
Spokojí se beze všeho
s tím, co spadne s chudých stolů,
ale jen je po mrazíku,
jen si zoblí z prvních stvolů,
dobrodiní zapomenou
a kdo lkali »Ujci milý!«
pokřikují místo toho:
»Hlupci byli! Hlupci byli!«
Takový je mužský svět.
Po milé vždy touhu cítí,
navzdychá se: Ty mé srdce,
ty můj sne, mé živobyті!
Sotva mu však splní přání,
to už nelká — Milá, milá!
zastrouhá jí mrkvičku,
zpíváje si: Byla, byla!

LAURENCIA

Nikomu se nesmí věřit.

PASCUALA

To jsou moje slova též.

(Přicházejí, hovoříce, Mengo, Barrildo, Frondoso)

FRONDOSO *(Mengovi)*

Nebud' přec tak neústupný,
takhle nikam nedojdeš.

BARRILDO

Tady ty dvě panenky
spor náš mohou rozhodnout.

MENGO

Nežli půjdem na ten soud,
o jednom se dohodnem:
na mojí-li budou straně,
sázku shrábnu tuplovaně.

BARRILDO

A když přidají se k nám?

MENGO

Tak své housličky vám dám.
Umíte-li na ně hráti,
tak vám bude blaze.

FRONDOSO

Platí.

Pán Bůh s vámi, dámy mé.

LAURENCIA

Což my pro vás dámy jsme?

FRONDOSO

To je tak ta dnešní móda,
ten, kdo poklonkuje, prodá.
Říkám obraznost, ne lež,
strmé čelo a ne pleš,
místo hejsek — elegantní,
místo hrb — zjev intresantní,
dráždivá — ne křivá tvář,
doktor — a ne mastičkář;
sketa dřív — dnes neřivoký
kdo byl slepý — jednooký;
kdo byl surovec — je dravý;
nekňuba je odřikavý,
lenoch je dnes nespěchavý,
pokorný — kdo zpitoměl,
hrabětem — kdo hrábě měl,
samoukem blb se zove,
prostáčkem teď sprosták slove.
Všude honorace samá
šlechticem se kdo kde stal,
děvče z venkova je dáma —
a tak dále a tak dál.

LAURENCIA

Ale ten tvůj hladký slovník
možno také obrátit.

FRONDOSO

Na příklad, má krásná dámo?

LAURENCIA

Kdo dřív kárán, dnes je bit.
Poctivý? ne, hloupý kupec.
Kdo dí pravdu, zve se tupec.
Kdo byl mužský, dotěra je.
Zručný podvodně prý hraje,
zrůda jsi, kdyžs melancholik.
Z čipery je alkoholik,
zbožný muž je popleta,
z děvčete hned koketa,
jen když trochu k světu má se;
ne-li, tak ji zabte zase.
Šereda je na obtíž,
s ženskýma je samý kříž,
živobytí to jen stálé
soužení je neskonale.
Člověčenstvo zvěř je spíš —
a tak dále, a tak dále.

BARRILDO

Co by nedokázala
s takovouhle vyřídilkou.

MENGO

Je to z pekla čert a mluví
pekelnickou hařmatilkou.

LAURENCIA

Nu, a jaký je váš spor?

FRONDOSO

Vid', že za pravdu dáš mně?

BARRILDO

Ne, nám dvěma společně!

LAURENCIA

Posud nevím, oč vám běží.

BARRILDO

My dva svorně dokazujem,
co ten třetí popřít chce.

LAURENCIA

Ale co chce Mengo popřít?

FRONDOSO

Co je jasné nad slunce:
Tvrdí, že prý není lásky.

LAURENCIA

Tedy, Mengo, jak se zdá,
pravdu svou rád přepíná.

MENGO

Nu, já nejsem filosof,
neznám ani slabikovat,
ale tolik vím, že živly
nejdou nič než samý svár:
Z nich má naše krev svůj var,
z nich má duše hněv i smutek.
Odkud, když je vesmír v pútce,
odkud můžem lásku mít?

BARRILDO (*odřikává jako kniha*)

Naď vším světem vládne soulad,
harmonický je náš cit —
Citím touhy, citím lásky,
cizí srdce ve svém svírám — —

FRONDOSO (*opakuje vzníceně*)

Citím touhy, citím lásky,
cizí srdce ve svém svírám —

MENGO

Vždyť já, páni, nepopírám,
že je láska na světě.
Ale jaká: sebeláska!
Láska ne: jen sobectví!
O něm všechno tvorstvo ví,
o něm všechna příroda.
Ruka má, ta bude ráda
svému tělu ochranou,
též mé nohy čilé jsou,
hrozí-li mu nebezpečí —
a to všechno: z citu lásky!

PASCUALA

Tedy přidáváš se k nám?

MENGO (*posměšně znovu*)

A to všecko: z citu lásky!

PASCUALA

Což ti dokazovat mám,
žena k muži, muž zas k ženě,
zvíře ke zvěři že lne?

MENGO

Ale vše to z lásky k sobě,
nikdy z lásky milostné!
Čímpak je vám vlastně láska?

FRONDOSO

Láska —

BARRILDO

Láska —

FRONDOSO (*divaje se pořád na Laurencii*)

Láska — to je —

MENGO

Ted' jsem poučen —

LAURENCIA

Ta moje

patří tomu ... co je krásné.

MENGO

Ale proč? Že chce to mít?!

LAURENCIA

Ovšem.

MENGO

Tedy je to cit

loupeživý a ne dobrý,
tak je mezi námi shoda.

BARRILDO

Říkal tuhle náš pan páter
o jakémsi Platonovi,
ten prý učenými slovy
kázal, že je na tom dost:
duši milovat a ctnost.

PASCUALA

To je pro vzdělané hlavy,
do toho se nepouštějme;
ať se na fakultách baví
takovými učenostmi.

LAURENCIA

My zde Mengovi jen přejme
všeho zdaru, všeho štěstí,
blaženě zná život vésti,
bez lásky však zná jej nést.

MENGO

Což ty potřebuješ lásky?

LAURENCIA

Arci.

FRONDOSO

K čemu chováš lásku?

(*Dychtivě*)

Ke komu jsi hnána láskou?

LAURENCIA
Já — já — miluji svou čest.
FRONDOSO (*zklamaneč*)
Za to Pánbůh ať tě jednou
žárlivostí vytrestá!
BARRILDO
Tedy, kdo z nás vyhrál sázku?
PASCUALA
Poučení o tom dá
z kazatelny nám pan páter!
Já, já posud neznám lásku,
tamhleť má v prsou led — —
(*Ná Laurencii*)
Kdo nám lepší odpověď
může dát — než kazatelna?
FRONDOSO (*zuvivě k Laurencii*)
Počkej, počkej, necitelná!
(*Vstoupí Flores*)
FLORES
Jménem božím vítám všechny,
kdož jsou dobří poddaní.
PASCUALA (*k Laurencii*)
Pane bože, to je jeden
z jeho sluhů, poznáváš ho?
LAURENCIA
Jeden z jeho krahujců.
Odkud se tu bereš?
FLORES
Z vojny.
LAURENCIA
Nevidíš můj stejnokroj?
FLORES
Ale on — on přijde také?
LAURENCIA
Kdo?
LAURENCIA
Tvůj pán, Fernan Gomez?
FLORES
S rudým křížem na prsou
navrací se komtur — vítěz!
MENGO
Výprava je u konce?
FLORES
Něco krve, něco přátel
stál snad veliký ten triumf,

který řádovému vojsku
novou získal ozdobu.

FRONDOSO
Ale že tak nečekaně,
že tak obratem jste zpátky?

FLORES
Vidím, že jste překvapeni,
zdá se vám to zázrakem,
nuž, já očitý jsem svědek,
zázraků.

MENGO
Tak vypravuj!

FLORES
Padla Ciudad Real —
Padla povstalecká tvrz.
Padla silou společnou
našich obou velitelů.
S velkým mistrem Rodrigem,
který chrabrostí a mládím
vyniká jak orel v letu,
jal se pevnost obléhat
komtur náš, Fernando Gomez,
jenž mu starší druh a rádce.
Na grošáku přicválal,
bílý chochol z přílby vál mu,
azurově svítil pancíř,
v pravici se pěstěp houpal,
dravý škůdce rebelů.
Odpor buřičů byl zlomen,
padly hlavy těch, kdo vedli,
mrzkou chátro zmrskali jsme,
padla Ciudad Real,
k nebi vzlétá rudý kříž.
Do Fuente Ovejuny,
vítán jásáním a hudbou
vjíždí komtur, její pán.

(*V pozadí se zjevují komtur, Juan Ryšavec, Estéban, Alonso,
Ortuño, hudebníci, sedláci...*)
(*Hudba a zpěv*)

Do Fuente Ovejuny —
zněte zvony, pějte struny —
vjíždí její pán;
vítěz budiž skvělý,

budiž on, jenž velí,
uvítán.

Zrada vyhynula,
padla tvrz, jež slula
Ciudad Real.
Vítěz vjíždí — zněte struny —
do Fuente Ovejuny
jako král.

KOMTUR

Vám za oddanost díky, vesničané,
i za lásku, již jste mi prokázali.

ALONSO

Jak hluboko tě v srdci máme, pane,
my důkaz podat mohli ti jen malý.

ESTÉBAN *(obřadně)*

Jsem starostou Fuente Ovejuny
a staroslavnému jsa věren zvyku,
já našich darů měl bych celé tony
ti k nohám skládat na znamení díků.
Zde aspoň, co ti láska dává, pane,
jež spěchem chvíle uskrovnit se musí:
tu na vozíku hrnce polívané,
tam posadu ti přivážeme husí.
Jen pohled, každá vystrkuje hlavu,
jen poslyš, jak to štěbetá skrz mříže!
I nemá tvář ti prozpěvuje slávu,
i tupý tvor chce vítězi být blíže.
Zde nasolení vepřici, tu zelí,
zde vůně z klobásů — až dech se tají,
tu stovka slepic, po nich ovdovělí
se kohouti div neukokrhají.
Sic nenesem ti čabraky a zlato,
je chudá naše vůle pohostinná,
však oddanost svých věrných přijmi za to,
a deset měchů nejsladšího vína!
Z nich slavné vojsko tvé nechť pije žáru,
tvou sílu v zimě rozpál mok ten slunný.
Nuž za svou obec já ti přeji zdaru,
já, starosta Fuente Ovejuny.

KOMTUR *(srchu)*

Ze srdce jsem potěšen.
Propouštím vás, hodnostáři.

ALONSO *(s dojmavou vroucností)*
Ještě jednou, pane, vítejte!
Buď ti u nás míru přáno —
kéž by naše obec mohla,
v klenotů a perel šňůru
změnit loubí nad tvým prahem!

KOMTUR

Dobrá, jděte, moji věrní.

ESTÉBAN

Hudebnici, ještě jednou!
(Hudba a zpěv)

Do Fuente Ovejuny —
zněte zvony, pějte struny —
vjíždí její pán.

*(Všichni odcházejí, komtur, provázen svými sluhy,
zadrží obě dívky)*

KOMTUR *(vládně)*

Vy dvě chvíli posečkáte —

LAURENCIA

Co nám káže jeho výsost?

KOMTUR *(změněným hlasem)*

Pořád ještě drahoty?
Mne že nechceš? Pověz: Mne?

LAURENCIA

To pan komtur, Pascualo,
mluví asi s tebou?

PASCUALA

Se mnou?

Pán Bůh ať mne netrestá.

KOMTUR *(k Laurencii)*

S tebou mluvím, pyšná krásko,
i s tím druhým děvčetem,
cožpak nejste mé?

PASCUALA

To jsme.

LAURENCIA

Ale v jiném smyslu, pane.

KOMTUR *(u svého stavení)*

Vstupte! Překročte zde práh.
Nebojte se! Jsou tam lidé!

LAURENCIA

Vstoupí-li tam starosta,
já, já, starostova dcera,
vstoupím rovněž — ale jinak —

KOMTUR Floresí?

FLORES Můj pane?

KOMTUR Pročpak neposlechnou, když jsem kázal?

FLORES Tedy pojd'te!

LAURENCIA Ruce pryč!

FLORES Pojd'te, hloupé!

PASCUALA Abys potom dvířka zavřel za námi!

FLORES Pojd'te jen! Vždyť jeho milost nechce vám než ukázat, co si všechno z války přines'.

KOMTUR *(tiše)* Jakmile, Ortuño, vejdou, Hned za nimi zamkni!
(Vstoupí do domu)

LAURENCIA Pust' nás!

ORTUÑO *(k Laurencii)* Do darů jste zahrnuty, jež tvůj otec přines' pánu!

PASCUALA Láryfáry, to jsou žerty!

FLORES Roztomilé holčičky!

LAURENCIA Nemá na tom dost, co dostal? Jazyček mu nedá spát?

ORTUÑO Teď má laskominy... na vás.

LAURENCIA Tak mu přejem... dobrou chuť!
(Uteče s Pascualou)

FLORES Věru, dostaveníčko nachystali jsme mu pěkné!

Pán Bůh s námi, co nám řekne, až nás bez nich uvidí!

ORTUÑO Mlátit může, kdo je pán. Jsi-li sluha, dočkej ran.

OPONA

2. scéna

(Lesní rokle u potoka. Laurencia, Frondoso)

LAURENCIA Nesmím se, ty nerozumu, u potoka objevit, abys nešel v patách za mnou. Na bělidle plátno raděj neběleno zanechám, protože už, ať jdu, kam jdu, všude slyším to jak výsměch našich mládenců a panen, že my dva si dali slovo, že my dva prý budem svoji. Poněvadž jsi nejsvarnější ze všech hochů v dědině, proto si už namlouváš, že nás honem, honem budou vyhlašovat v kostele? To zas ne! A měj si třeba plné sýpky pšenice, měj si moštu, víc než může pít Fuente Ovejuna — tuhle choutku dej si zajít!

FRONDOSO O to nedbáš, necitelná, že jsem jako bez rozumu, sotva že tě okem spatřím? Zcela je ti lhostejné, že mám čestný oumysl, odvést si tě od oltáře?

LAURENCIA Jak jsem řekla, tak to platí.

FRONDOSO Cožpak nevidíš, jak strádám? Pořád u tebe jsem v duchu,

nejím, nepiju, ba nespím —
a ten anděl na pohled —
nechce vyléčit můj neduh.

LAURENCIA

Dej svůj neduh zaříkat !

FRONDOSO

Neumí mě zaříkat
než pan páter v kostele,
jestli dovolí nám žít
jako zamilovaně
vrkajícím holoubkům.

LAURENCIA

Jdi se k svému tatínkovi
vyplakat a uvidíme.
Nechci tě mít za ženicha,
ale protivný mi nejsi.

FRONDOSO

Co to vidím! Fernan Gomez.

LAURENCIA

Komtur! — Chodíval sem na lov.
Rychle, skryj se do houští!

FRONDOSO

Ano. Schovám se: A žárším!
(Ukryje se)

KOMTUR *(přichází, v ruce samostříl)*

Aj, to není zlé, jít na hon
jelení a místo toho
natrefit tak skvostnou laňku...

LAURENCIA

Odpočívala jsem trochu,
jak jsem prádlo doprala;
k potoku se vracím zas,
dovolí-li vaše milost.

KOMTUR

Nech už svého upejpání,
to ti slávu nepřidá,
když jsi krásná, tak buď lidská!
Dosud košem dávalas mi,
ale zde nás hostí les,
jenž je přítel mlčenlivý,
přízniv je mým námluvám.
Jediná přec nebudeš
ze všech krásek v tomto kraji,

která by si troufala
svému pánu vzdorovat?
Jen si vzpomeň, jak to bylo
s tou, co za ní chodil Martin;
sotva, že mu slovo dala,
a už byla má; a ta,
s kterou oženil se Pedro,
půvabná Sebastiana...

LAURENCIA

Ty už měly zkušenost,
uměly v tom, pane, chodit,
vy jste nebyl jejich první.
Ale se mnou je to jiná.
Jděte, prosím vás, a na mne
nedorávejte; ten kříž
kdybych na vás neviděla
řekla bych, že satanáš
není větší pokušitel,
nežli vy... vy nenechavý!

KOMTUR *(odkládá zbraň)*

Ale teď už věru dost!
Tuhle laňku nepostřelím,
ruce líp mi poslouží.

LAURENCIA

Co si dovolujete?
Komture! Jste při smyslech?

KOMTUR

Však mě kousat přestaneš!

FRONDOSO *(pro sebe)*

Jenom skočit na tu zbraň —
terč si najdu!

KOMTUR

(Bliží se z úkrytu)

Vzdej se mi!

LAURENCIA

Pomoc, bože na nebesích!

KOMTUR

Jsme tu sami, žádný strach!

FRONDOSO *(se zmocnil komturovy zbraně, ležící na zemi, zvedne ji a míří na něj. Se zatátými zuby)*

Vzácný pane komture,
prosím, hned ji račte pustit,
sic mi střílet nezabrání
ani kříž na vašich prsou!

KOMTUR *(se obrátí)*
 Pse! Ty cháme!
 FRONDOSO
 Žádný pse —
 Utec, Laurencie!
 LAURENCIA *(Fronďosovi)*
 Bože,
 co to děláš!
 FRONDOSO
 Utikej!
 LAURENCIA *(uprchne)*
 KOMTUR
 Ach, ta honitba. — Já blázen!
 Že jsem doma nechal meč!
 FRONDOSO
 A ted', pane, ani krok!
 KOMTUR
 Utekla... ty darebáku,
 zbraň mi vydej! Slyšíš? Hned!
 FRONDOSO
 To tak! Abyste mě zabil!
 Láska je — což pán to neví?
 na obě své uši hluchá.
 KOMTUR
 Co! Já, šlechtic, prchat mám
 před svým nevolníkem? Střel,
 chlape, střel a jestli chybíš,
 zapomenu, že se s tebou
 nesmím bít a zabiju tě
 rukou rytíře!
 FRONDOSO
 I ne!
 Jednám, jak můj stav mi velí.
 A že jde mi o život,
*(Přitiskne si zbraň těsněji, jako by se s ní mazlil, a neustále
 míří na komtura)*
 neodejdu bez přítele.
(Odchází nazad)
 KOMTUR
 Neslýchaná potupa!
 Neslýchaně odpykáš si!
 Ne a ne se chlapu dostat
 mimo dostřel... A ta hanba!

OPONA

DRUHÉ DĚJSTVÍ

1. scéna

*(Náves ve Fuente Ovejuně. Procházejí se, hovoříce,
 dvojice vesničanů)*

ESTÉBAN *(v hovoru s Alonsem)*
 Jdi! Těch tvých astrologů moudrost celá
 je pro kočku; nač máme o ni dbáti!
 Když jejich rada loni neprospěla,
 tak pro letošek ještě méně platí:
 vždyť úroda je vážně pošpatnělá
 a posud nevíš, kolik zrna dá ti.
 ALONSO
 Já chtěl tě potěšit svou pranostikou.
 ESTÉBAN
 Nu, půjdem na komtura se suplikou.
 Ať aspoň zvážní, když jsou vážné časy;
 v čem naše je, v tom taky jeho škoda;
 zisk bude mít, když zvonit budou klasy;
 když nás, i jeho stihne neúroda.
 ALONSO *(zatiná pěst)*
 Pan komtur jen ať zajít roupy dá si!
(Sám se lekne svých slov)
 Kéž jeho zpupnost jednou již se poddá.
 ESTÉBAN *(zatinaje zuby)*
 Ať si má rok svá překvapení pestrá:
 přec jisté je, že skončí na Silvestra!
(Přejdou)
 BARRILDO *(v hovoru s Leonelem)*
 Tak, ty se vracíš ze škol v Salamance.
 A čemu tě tam vlastně naučili?
 LEONELO
 Jsem nyní vzdělán po přemnohé stránce —
 až na tu hlavní.
 BARRILDO
 Ke studentské pili,
 jak vidět, se tam druží elegance.

LEONELO
BARRILDO Tot' pravda, neměl bys tam dlouhou chvíli.
LEONELO Co moudrosti se na vás nese s hůry,
zvláště v dnešní čas, kdy knih se tisknou fůry...
BARRILDO I jdi, ten vynález nám čert byl dlužen.
LEONELO To nemyslíš přece vážně, Leonelo.
Dnes každý pisálek se cítí vzmužen,
dát do tisku, co raděj hnit by mělo.
A k čemu tisk! Ten, kdo chce vyhrát u žen,
mít školy nemusí, jen drzé čelo!
(Trpce)
Pan komtur, ten se vyzná v knize citů,
ač nechodil k nám na universitu.
(Přejdou)
JUAN (v hovoru s Mengem)
MENGO To přímo měšťácké jsou obyčeje —
dnes na vsi strojí veselku jak páni!
A nehne tě, co u pánů se děje?
Ten komtur, co nám tropí bez ustání?
JUAN (náhle vypukne)
MENGO Já hned bych skočil naň... jak na zloděje!
(Náhle)
A vždyť ta holka se mu neubrání...
To bychom ve vsi svorně oddychli si,
zde na olivě vidět ho, jak visí!
(Ze svého stavení vychází komtur v průvodu svých sluhů.
Všichni se zastaví a uctivě mlčí)
KOMTUR (milostivě)
ESTÉBAN Bůh s vámi. Usedněte, moji milí,
přec v pozoru mi stát tu nebudete.
(Ježto vidí, že se starosta chystá mluvit)
Čím posloužím vám?
KOMTUR My se uradili
vám přednést, pane náš...
ESTÉBAN Co na mně chcete?
KOMTUR Co nejdřív bychom rádi pokosili,
i ptáme se, zda při žních prominete...

KOMTUR Co? O daních? To o jiném! A honem!
Chci podebatovat. Však jiným tónem!
(Velmi lehce)
Zvěř tu máte — všechna čest!
A jak vyznáte se v lovu!
Starosto, tvůj bílý chrt,
to je, věřte mému slovu,
přímo jedinečný kus!
Nechtěli jsme věřit očím,
jak se najednou dá v klus,
dohonil by každou kořist!
ESTÉBAN (trochu polichocen)
KOMTUR Ano, taky za trestanci
když se žene, hned je má,
za tuláky nebo štvanci
s úspěchem ho pouštíme.
KOMTUR (důvěrně)
ESTÉBAN Nechtěl bys ho pustit na zvěř,
jež mi stále uniká,
ač ji bez oddechu honím?
KOMTUR To už zařídit se dá.
ESTÉBAN Dobrá, za slovo tě беру,
tedy pustíš svého chrtá,
by mně přived...
KOMTUR Koho, pane?
ESTÉBAN Koho doštvat má?
KOMTUR (k Estébanovi)
Tvou dceru.
(Dlouhé mlčení)
ESTÉBAN (se vzchopí, velmi důstojně)
KOMTUR Není u nás, pane, zvykem
s vážnou věcí žertovat.
Taky já to nemám rád.
Ale ona se mi vzpírá.
(Prudčeji)
Viš-li, kdo je u vás pánem?
Viš ty, co je poslušnost?

ESTÉBAN
Poslouchat my nepřestanem,
pokud jedná s námi ... pán!

KOMTUR
Hrdopýška! Všechny jiné
vlídností mne zahrnul;
sotvaže jsem brvou pohnul,
rády byly po mé vůli,
jen ta tvoje — —

ESTÉBAN
Jen ta moje
ví, čím povinna je Bohu
a čím sobě a čím nám.

KOMTUR
To jsem věru zvědav sám.

ESTÉBAN
Je to dcera starostova!
Nezapomněla své cti!

KOMTUR
Knížku, Floresí, mu dones
o zákonech mravnosti,
ať si, libo-li, v ní říká,
ale nám ať pokoj dá!

JUAN
Vesnická my republika
berem hanu jednoho
za společnou hanu, pane.
Společnou též máme čest.

KOMTUR
Co to řekl? — Čest? Vy — čest —?
Nakonec vy, vesničané,
chcete rytířským být řádem,
nosit calatravský kříž?
Dobrý šprým to. Nemyslíš?

LEONELO
Kříž to, pane, nerozhodne:
jen když krev je ušlechtilá.

KOMTUR
A když svou chci mísit s vaší,
pro vás by to hanba byla?
Každá městská krasavice
hned by chtěla se mi vzdáti ...

ESTÉBAN *(velmi vážně)*
My tu, pane, nejsme v městě,
u nás jiný zákon platí.

KOMTUR
U nás platí zákon můj.
Pryč mi s očí!

ESTÉBAN *(Juanovi)*
Takhle na nás?

KOMTUR
Neodmlouvej! Nelelkuj!
Odklid'te se! ... Ne však takhle!
V houfech se mi nesrocujte,
každý zvlášť! A hybaj domů!

MENGO *(straně)*
A že nestydovi tomu
neskočíme jednou na krk?

ESTÉBAN
Nezbývá, než poslechnout.
Ale račte povážiti ...

KOMTUR
Opět o daních? Či pohnat
chceš mě na venkovský soud?
(Vesničané se rozcházejí)

KOMTUR
Co ta holota si troufá!
Je to neslýcháno, ne?

ORTUÑO
Pane, ve svém vlastním zájmu
měl byste se trochu mírnit.

KOMTUR
Mírnit? Já se nepoznávám,
jak se zdržuji, když se mnou
jednat chtějí jak rovný s rovným.

FLORES
K smíchu jsou, však vyslechnuty
chtěli mít své stížnosti.

KOMTUR
Já si stěžuji! Ten kluk,
co mi hrozil zastřelením,
bez trestu má vyjít?

FLORES
Včera
zdálo se mi, že ho vidím
u chalupy jeho dívky.
Byla tma, snad byl to jiný,
kdo se mu jen podobal,
ale já mu něco, chlapu,

od ouška řek do ouška,
co ho dlouho bude šimrat.

KOMTUR Ale kde se toulá za dne?

FLORES Na blízku prý, tady v kopcích.

KOMTUR Na blízku! Ten chlap, co chtěl mě zastřelit, je na blízku?

FLORES Jako vyplašený pták,
jako ryba, než ji chytí.

KOMTUR Na vůdce, jenž doved' zkrotit
Cordobu i Granadu,
miří holobrádek ze vsi!
Floresi, toť konec světa!

FLORES Neračte však zapominat,
jednal v zaslepení lásky!

ORTUÑO A vy živ jste z toho vyváz!

KOMTUR Vždyť se krotím. Celá ves
oprátku by zasloužila.
Jenom strpení. Však přijde
sladká pomsty hodinka. —
Tak. Teď k jiným sladkostem.
Co je s Pascualou?

FLORES Říká,
že má vdavky přede dveřmi.

KOMTUR Zatím tedy že mám čekat?

FLORES Pak prý splatí úroky.
Ale té bych nevěřil,
ta má za ušima, pane!

KOMTUR A co s Elvírou?

ORTUÑO Ta dala
skvostnou odpověď.

KOMTUR Což o to!
Ta má oheň!

ORTUÑO Její hoch
žárliv je prý náramně,
že k ní pořád posíláte;
ale ona prý to s vámi
nějak už si zaonačí.

KOMTUR Tolik, darebák, ji hlídá?

ORTUÑO Jako by byl její stín.

KOMTUR A co Inez?

FLORES Inez?

KOMTUR Choť
Antonova?

FLORES K té prý máte
ve dne v noci volný přístup.

KOMTUR Přístupné ty ženštiny!
Mám je rád a mám je zdarma. —
Chutná láska z ochoty.
Chutnější však, z musu je-li.
Nejsladší, když předcházely
hořkosti a drahoty.

CIMBRANOS (*vstoupí ve vojenském*)
Hledám pana komtúra.

ORTUÑO Stojí před tebou. Vzdej čest!

CIMBRANOS Chrabrý komture Fernando!
Zaměň čapku za přilbici,
hebkou látku za krunýř!
Neboť poznovu je v sázce
pevnost Ciudad Real.
K tvrzi, která tvá již byla
a jež posud v tvé je moci,
s velkou silou přitrhlo
vojsko kastilského krále;
tvému řádu chce ji vyrvat,
tobě triumf vyrvat chce.
Velký mistr calatravský
hájí Ciudad Real,

přesilou však svíran v městě
vysílá mne, aby zvěděl,
co mu, pane, radíš: vzdát-li
má se kastilskému králi,
čili vytrvat...

KOMTUR

Jak? Vzdát se?
Velký mistr vzdát se králi?
Vytrvat nám velí rád!

CIMBRANOS

Jestliže však rychle na kůň
nesedneš a nepřispěješ
svému řádu na pomoc,
na cimbuří zavlaží tam
nepřátelské korouhve!

KOMTUR

Dost! Jsem připraven. Ortuño,
nechať zazní signál polnic.
Kolik mám zde vojáků?

ORTUÑO

Na pět set.

KOMTUR

Ti všichni na kůň!

CIMBRANOS

Pospěšte! Sic vítězem
bude král a ne tvůj rád!

KOMTUR

Jménem řádu Calatravy!
(Tasí. Válečný signál)

OPONA

2. scéna

*(V lesní rokli. Laurencia s Pascualou na útěku. Mengo s pytlím
na zádech)*

PASCUALA

Nenechávej nás tu samy!

MENGO

Tady netřeba se bát.

LAURENCIA

Mengo, musíme se držet
pohromadě, aby nás
nenatrefil samotné.

MENGO

Učiněný satanáš!

LAURENCIA

Ani ve dne, ani v noci
pokoje nám nedává!

MENGO

Aby do ničemy hrom!

LAURENCIA

Šelma je to krvavá,
jsme jak morem nakaženy!

MENGO

Tady prý to někde bylo,
co Frondoso chtěl ho střelit.

LAURENCIA

Protivní mi byli muži,
ale od onoho dne
jiným okem na ně hledím.
Jak byl statečný Frondoso!
Jen aby to nezaplátil
životem.

MENGO

Zde zůstat nesmí.

LAURENCIA

Ač ho ráda mám, já přec jen
vždy mu radím, aby utek
pokud nejdál. Ale on
ani slyšet o tom nechce.
Komtur hrozí, až ho chytne,
za nohy že pověsí ho.

PASCUALA

Ať se zalkne! Sám ať visí!

MENGO

Praštil bych ho kamenem,
v pytli mám jich tady dost!
Hned bych rozmlátil mu lebku!
Tyran je to. Nahrabal
jak ten prostopášník římský.

LAURENCIA

Nahrabal? Snad Algabal!

MENGO

Hrabal, Gabal, to je jedno,
pro mě za mě třeba Kraval,
já jsem nebyl v Salamance,
nevyznám se v dějinách,
ale vím, že tenhle je
kravalista ještě horší.

PASCUALA
Je to tygr v lidském těle.
(Přibíhá Jacinta)

JACINTA
Pomoc! Bože! Pomozte mi!

LAURENCIA
Co tě potkalo, Jacinto?

PASCUALA
My tě obě budem chránit!

JACINTA
Komturovi žoldněři
jsou mi v patách. Mají táhnout
proti Ciudad Real.
Ale mne prý za vlasy
k němu musí přitáhnout!

LAURENCIA
Tedy s tebou buď sám bůh!
Na tebe, když takový je,
běda mi, co čeká mne!
(Uteče)

PASCUALA
Jsem, Jacinto, jenom žena,
uchránit tě nedovedu.
(Uteče)

MENGO
Ale já jsem muž. Smíš na mne
spoléhat. Ba, mně se svěř!

JACINTA
A máš zbraně?

MENGO
To bych prosil!
A jak dobré!

JACINTA
Opravdu?

MENGO *(ukazuje)*
Podívej, ty kamínky.
(Přikvapí Flores a Ortuño s vojáky)

FLORES
Bláhová, nám neutečeš!

JACINTA
To je konec!

MENGO
Pánové!
Ubohým těm venkovánům ...

ORTUÑO
Doufám, že tě nenapadá,
chtít ji hájit?

MENGO
Ano, chci!
Prosím za ni, oroduji,
je to moje příbuzná.

FLORES
Vari! S cesty! Nezdržuj nás!

MENGO
Přisahám! Buď po dobrém —
nebo pozor! Tímhle prakem,
přijde vám to trochu dráž!
*(Vytáhne prak. Flores a Ortuño se k němu vrhají.
Přichází Komtur v průvodu Cimbranosové)*

KOMTUR
Co se děje? S' koně slézat
k vůli téhle chamradi?

FLORES
Venkovan z té bídné vsi,
která za svou neposlušnost
měla by být vypálena,
vojáky nám ohrožuje.

MENGO
Smilujte se, násilnická
páše se tu, pane, křivda:
ztreštějte své služebníky,
kteří ve vašem prý jméne
rodičům a snoubenci
uloupili chudé děvče.
Svolte, prosím, abych do vsi
směl ji zavést.

KOMTUR
Svoluji,
abys příkladně byl ztrestán.
Sem s tou hračkou!
(Vytrhne mu prak)

MENGO
Milosti ...

KOMTUR
Flores, Ortuño, Cimbranos
ruce mu tím spoutají.

MENGO
Tak jí chcete vrátit čest?

KOMTUR
Co si vlastně o mně myslí
ta Fuente Ovejuna?

MENGO
 Čím vás, pane, urážíme?
 Čím ti druzí? A čím já?
FLORES *(na spoutaného Menga)*
 Zabijem ho!
KOMTUR
 Ne, svůj meč
 nešpiňte tak sprostou krví.
ORTUÑO
 Tedy poroučíš ho ...
KOMTUR
 Zmrskat.
 Šaty dolů! Tady k dubu
 přivázat! A opratěmi ...
MENGO
KOMTUR
 Smilujte se!
 A tak dlouho,
 až se řemen rozpadne!
MENGO *(ježž odvádějí)*
KOMTUR *(přistoupí k Jacintě; sladce)*
 Pane Bože na nebesích!
 Pročpak bys nám utíkala?
 Proč ti milejší je sedlák
 nežli šlechtic jako já?
JACINTA
 Vaši vojáci mne, pane,
 potupili hanebně.
KOMTUR
 V čempak je ta potupa?
JACINTA
 Poctivého otce mám,
 třeba se vám nerovnáme
 urozeností — však čest
 máme stejně jako vy.
KOMTUR *(rozmrzen)*
 Nářky své si nech; i pyšnou
 prostorečnost. Sic můj hněv
 zbytečně zas podráždíš —
 Tak. A nyní pojd'!
JACINTA
KOMTUR
 A s kým?
 Se mnou.

JACINTA
KOMTUR
 Rozvážil jste, pane ...
 Rozvážil jsem.
 (Po pause, znechucen)
 Nechci tě.
 Pro mne nejši chutná dost.
 Posloužíš mým vojákům.
JACINTA
KOMTUR
 Živou nestihne mě hanba.
 Ale stihne!
 (vojákům) Vemte si ji!
JACINTA
KOMTUR
 Smilování!
 Bez pardonu!
JACINTA *(jak ji odvlékají)*
 Milosrdná nebesa,
 potrestejte jeho krutost!

OPONA

3. scéna

(U starosty ve Fuente Ovejúně, Laurencia a Frondoso)

LAURENCIA
 Tak tě láká nebezpečí,
 že si troufáš zrovna sém?
FRONDOSO
 Nechci, než ti důkaz podat,
 jak tě nosím v srdci svém.
 S kopce zahlíd jsem, jak od vás
 komtur v čele vojska táh;
 po tobě, má milá, toužím,
 a kde touha, není strach.
 Ať se násilník, jak zmije
 udáví!
LAURENCIA
 To neříkej!
 Obyčejně dlouho žije,
 komu přejem brzkou smrt.
FRONDOSO
 Máš-li pravdu, tak mu přeji,
 aby živ byl tisíc let,

čím je štědrejší mé přání,
tím dřív musí zcepenět.
Ale ty mi naznač, jsem-li
pouze tím, čím jsem ti byl,
či zda ve svém srdci chováš
citu mého aspoň díl.
Podívej se, celá ves
ví, že chodím za tebou,
chtěli by nás u oltáře
mít hned zítra — ne-li dnes.
Tedy, chceš mě? Odpověz!

LAURENCIA

Před tebou a celou vsí
odpověď dám: Ano, chci!

FRONDOSO

Dej, abych tě zulíbal
za tu jasnou odpověď;
na kolenou přísahám ti,
nový život začnu teď!

LAURENCIA

Prosím, citový svůj proud
zadrž na vhodnější dobu;
vážnější je prozatím
s tatínkem se dohodnout.
Zde ho máš. A co se mne,
ty můj znejmilejší, tkne,
chci ti věrnou ženou být.

(Odejde vedle)

FRONDOSO

Pán bůh ti rač zaplatit
za ta slova.

(Odchází za ní)

(S druhé strany vstupuje Estéban s Alonsem)

ESTÉBAN

Den co den
je to nespásitelnější.
Rozjitřil nám celou obec.
Poslední však surovost,
kterou proved na Jacintě,
přesahuje všechny meze.

ALONSO

Doufejme, že kastilské
veličenstvo celou zemi
a též jeho pokrotí.

Chránit Ciudad Real
proti libovůli řádu
Svatý Jago do boje
sám se vydá na komoni —
pohříchu však jeho pomoc
pro Jacintu přijde pozdě.

ESTÉBAN

A což Mengo? Zotavil se?

ALONSO

Byl tak nelítostně mrskán,
že má tělo samou krev.

ESTÉBAN

Mlč! Mně krev se vaří v těle,
o té zpustlosti jak slyším,
a má starostenská berla
směje se mé bezmoci!

ALONSO

Pochopy své k tomu naved,
my přec vinu nemáme!

ESTÉBAN

A když na to vzpomenu,
jak se tuhle v hustém lese
potkal s chotí Pedrovou,
jak ji zneužil a potom
sluhům ji dal na pospas!

ALONSO

Někdo naslouchá. Kdo to?

FRONDOSO *(předstoupí)*

To jsem já. Jen jedno slůvko
chtěl bych s vámi promluvit.

ESTÉBAN

Ale prosím, kolik chceš.
Vždyť jsi jako bys byl můj;
mám tě rád jak svého syna.

FRONDOSO

Či jsem syn, to známo vám,
a tak smím si vyžádat
jednu laskavost?

ESTÉBAN

Oč jde?

Jistě, že tě zpupný komtur
nějak urazil?

FRONDOSO

A jak!

ESTÉBAN Na očích jsem ti to poznal.
FRONDOSO Nu a zkrátka — mám ji rád.
ESTÉBAN Kohopak?
FRONDOSO Nu, po níž pase.
Vaši dceru. Dali jsme si slovo, že se vezmem. Tak. Ted' jsem vám to vyklopil.
ESTÉBAN (*důstojně*) Radostná je pro mne zvěst, kterou svěřuješ mi, synu. Moje požehnání máš, neboť dbalý byls mé cti. A tvůj štít je, vidím, čistý. Věř, že bude mi to štěstím, dá-li svolení tvůj otec.
ALONSO A svou dceru nezavoláš, aby řekla, chce-li ho?
ESTÉBAN Vždyť už byli jedna ruka dřív, než o ni požádal. Co se věna týče, synu...
FRONDOSO O věnu mi nemluvte, z věna jsou jen mrzutosti.
ESTÉBAN Zdá se ti?
(*V postoji soudce*)
Tak. Druhou stranu, Laurencio! Dceruško!
LAURENCIA (*vchází po chvíli*) Ano, jdu!
ESTÉBAN I podívejme, jak je rychle po ruce. Srdíčko, má Laurencio, co bys tomu, pověz, řekla, kdyby si Frondoso vzal za ženu tvou přítelkyni Julinku? Je nemnoho

ve Fuentě Ovejuně švarných hochů, jako on! Nežadala by si s ním!
LAURENCIA Cožpak Julie se vdává?
ESTÉBAN Ano. Vdává. Za Frondosa. Nebude to milý párek?
LAURENCIA Ano. Bude. Milý párek!
ESTÉBAN Ale jdi. Vždyť není hezká. Jemu by s ní neslušelo. Mnohem pěknější by párek byl z Frondosa — a mé dcery.
LAURENCIA Podívejme, tatínka! Šedivé mu kvete brada, ale pořád ještě žerty! Tedy víš? A svoluješ?
ESTÉBAN Máš ho ráda?
LAURENCIA A mám proč!
ESTÉBAN Tak mu mohu říci ano?
LAURENCIA Ano tatínku, mým jménem.
ESTÉBAN Uděláno. Hotovo. A ted' vydáme se, děti, na návštěvu k jeho otci.
ALONSO Dobrá, pojďme.
ESTÉBAN Ale počkat! Něco určitého přec o věnu mu nutno říci. Což abych ti dal, Frondoso, řekněm, čtyři tisíce?
FRONDOSO To jsou zbytečnosti. O nich, znovu prosím, nemluvme.

ESTÉBAN

Jen si myslí: Zbytečnosti!
Před svatbou — snad. Po ní ne!
Zdráhání tě v brzku přejde,
ale věno — zůstane.

(Odejde s Alonsem)

LAURENCIA

Nu, Frondoso, máš teď radost?
Odpověz: A máš mě rád?

FRONDOSO

Radost? Rád? Vždyť málem blázním,
nechtěl bych než tancovat,
že jsme to tak skoncovali,
že jsi má a že jsem tvůj!

LAURENCIA

Tak si se mnou ještě s chutí
před veselkou zatancuj!

(Vytancují, zpívajíce. Zpěv přechází ve svatební hudbu)

4. scéna

(Veselka na návsi. Mladí manželé Frondoso a Laurencia, Juan Ryšavec a Estéban, Alonso, Mengo, Barrildo, Pascuala, hosté a hudebníci)

HUDBA A ZPĚV

V naší obci věrném lůně
nechať zdraví, zdraví jsou,
ve Fuentě Ovejuně
manžel s manželkou.

MENGO

Tahle píseň svatební
nestála tě mnoho dřeni.

BARRILDO

Dám se k tobě do učení,
dovedeš-li rýmovat.

FRONDOSO

Spiš než rýmy jsou to rány,
v čem se Mengo dobře zná.

MENGO

Na někoho vím zas já,
jak mu komtur přeje do úst...

BARRILDO

Nemluv o tom netvoru,
o tom vrahu barbarském!

MENGO

Od vojáků dostal jsem,
co, ví bůh, se do mne vešlo.
Někdo zase, jehož jméno
nechci tady vyslovit,
nechal do huby si vlít
inkoust, promíchaný pískem.

BARRILDO

To byl žert!

MENGO

Nu, krásný žert!
Snad to bral co medicínu.
Ale raději ať zhyňu,
než se takhle kurýrovat.

FRONDOSO

S rýpáním už pokoj dej
a tu svou nám odříkej —

MENGO

Necht' žijí dlouhá léta
mladí manželé!
Nemoc ať je neoblétá,
žárlivost, ni zloba kletá,
dlouhá léta, dlouhá léta,
žijte vesele,
a když stařenku a kmeta
skosí smrt, ta kosa světa,
ať jim v líčku ještě vzkvétá
blaho zardělé.
Mnohá léta, mnohá léta!

FRONDOSO

Pán Bůh s námi a zlé pryč,
tohle byla písnička.

BARRILDO

Stačila by chvílička,
aby těch svých rýmů napek!

MENGO

Ano, napek. Pečem verše
jako cukrář cukroví.
Šups, a už jsou hotovy.
Jenže na odbyt nám nejdou.

BARRILDO *(Frondosovi)*

Vrať se k ženušce a blázna
už si ani nevsímej!

LAURENCIA *(svému tchánovi)*

Zulíbat mi ruku dej.

JUAN

Drahá dceruško! Můj synu!
(Objímá je)

ESTÉBAN

Pán Bůh vám dej požehnání!

FRONDOSO

Oba dva nám požehnejte!
(Poklekají před starci)

JUAN

Děti naše, buďte šťastny!
A vy, muzikanti, hřejte!
HUDBA A ZPĚV

U Fuenty Ovejuny,
lesnatá se šíří stráž,
běží po ní prostovláska,
jako rychlonohá laň;
ale rytíř hbitější je,
plachou dívku dohoní,
nežli křoviny a houští
hustou tmou ji zacloní.
Pročpak schováváš se,
dívko líbezná?

Ten, kdo hoří láskou,
bystré oči má.

A už milencovy kroky
na skok u křoviska jsou,
dívka ještě polekaně
pokukuje houštinou,
ale rytíř, který dálkou
planul by jen víc a víc,
zbožňované své a blízké
dovádivě volá vstříc:

»Pročpak schováváš se,
dívko líbezná?

Ten kdo hoří láskou,
bystré oči má!«

*(Na náves vpadne komtur v průvodu vojáků, Flores, Ortuño,
Cimbranos a družina)*

KOMTUR

Podívejme! Jsou tu svatby
a nás nikdo nepozval.

(Huďba ustane, jako by uťal)

JUAN

Není nám to komedie.
Je to, pane, vážný obřad.
Ale chcete-li, je po všem.

ALONSO

Nečekaně se nám vrací
vaše milost! Vítejte nám!
Padla Ciudad Real
poznovu vám do rukou?
Zvítězil jste? Co se tážu?
Vždy jste se vítězně vracel!

KOMTUR

Mám se ti snad zpovídat?
Kroniku psát?
(Shlédne Frondosa)
Aj, co vidím!

FRONDOSO *(tiše)*

Stůjte při mně nebesa!

LAURENCIA

Uprchni, je posud čas!

KOMTUR

Stůj, ty! Zadržet ho! Svázat!

JUAN

Dej se, hochu, klidně odvést.

FRONDOSO

Klidně že mám na smrt jít?

KOMTUR

Nejsem z těch, co odsuzují
bez řádného šetření,
sic bych ho zde na místě
na kusy dal rozsekat.
Odved'te ho do žaláře!
Soudcem buď mu — jeho otec!

PASCUALA *(na niž se komtur zálibně zadíval, dodá si odvahy)*

Pane, račte na to hledět,
že má zrovna veselku.

KOMTUR

Co mi po tom? Je jich víc,
kdyby mohli slavit svatbu!

PASCUALA

Odpusťte mu jeho čin,
dokažte svou velkodušnost!

KOMTUR

Nejde o mne. Prohřešil se
na řádu a jeho kříži.

Ve mně potupil mou hodnost.
Ztupil velikého mistra,
který vládne nade mnou.
Musí výstražně být ztrestán,
sic by jednou prapor vzpoury
vyšlehnout moh proti nám,
kdyby zůstal na živu
ten, kdo mířil na komtura.

ESTÉBAN

Já jsem jeho tchán; i prosím,
abyste mi dovolil
na omluvu pro něj uvést,
že ten čin, jenž spáchán byl,
spáchal z lásky. Šlo mu o to,
aby zachránil svou choť.

KOMTUR

Starosto, tys popleta,
nebo povedený šprýmař.
Což jsem unést chtěl mu choť?
Tenkrát nebyla přec jeho!

ESTÉBAN

Chtěl jste mu ji unést, ano,
ať už byla choť, či ne!

(S náhlým odhodláním vyhazuje poslední trumf)

Teď však z Kastilska se blíží
Veličenstvo, které chce
stavit zlořády a zavést
přísný ve všem pořádek:
Nebude již trpět král
jiných mocnářů krom sebe.
Svrchovanost, moc a kříž,
posvátný ten znak, jen králům
napříště je vyhrazen.

KOMTUR

Dost! A berlu vydej z rukou!

ESTÉBAN

(důstojně)
Z vašich rukou jsem ji přijal.
(Obřadně)

Berlu svou vám vydávám.

KOMTUR

Budeš ty mi poučení
dávat o králi a moci?
Zkrotím já si tě svou berlou!

Jak bych bičem krotil koně,
který vyhazuje...

ESTÉBAN *(ztraje mu pevně do očí)*

Zkrotte!

KOMTUR *(ho udeří berlou)*

PASCUALA

Bože! S holí na starce!

LAURENCIA

Proto jen, že je můj otec!

Mstí se na něm kvůli mně!

KOMTUR *(ukáže na Laurencii)*

Odved'te ji. Hned. A deset
vojáků ať mi ji hlídá!

ESTÉBAN

Pomoc, Bože spravedlivý!

PASCUALA

Svatba změnila se v pohřeb.

(Laurencia je odvečena. Komtur s průvodem odchází. Mlčení)

BARRILDO

Jak? A nikdo neozve se?

MENGO

Já své rány si už odnes,
všecek na zádech jsem rudý.
Ať se jiný pokusí
postavit mu na odpor.

JUAN

Ano. Všichni za jednoho
jako jeden za všechny.

MENGO

Milí braši, ani muk!
Arci, leda že by někdo
vypadat jak já si přál,
aby zrůžověl jak losos,
zrudl jako kardinál.

OPONA

TŘETÍ DĚJSTVÍ

1. scéna

(U starosty. Estéban, Alonso, Leonelo a několik jiných, později Juan, Barrildo a Mengo)

ESTÉBAN

Tak málo je nás v našem shromáždění.

LEONELO

A celá obec pozvána přec byla.

ESTÉBAN

Fronodoso, běda, úpí ve vězení
a kdo ví, kde má dceruška je milá.

ALONSO

Když nepomůže Bůh nám se své výše,
je po nás.

LEONELO

Komtur hůř a hůř jen řadí.

JUAN (vstupuje s několika jinými)

Mí spoluobčané, jen prosím, tiše,
ať naše jednání se nevyzradí!

ESTÉBAN

Ne starosta, já stařec jen tu pláči,
že potupena celá ves je naše.
Co podniknete, ptám se vás, vy mladší,
kdož rodnou vlast nám kladou do rubáše?
Jak aspoň ve cti pochovávat ji chcete?
Když sami potupně jste poplíváni,
když pod jármem z té tyranie kleté
z nás kde kdo v necti koleno své sklání?
Nač ještě čekat! Co nám ještě zbývá,
než násilím se vzepřít tyranovi!

JUAN

Ač záchrana to není spolehlivá,
přec radím poslat zprávu do Kordovy;
tam čekají teď kastilského krále,
jenž soudit bude v spravedlivém duchu.

LEONELO

To je teď nevhodné — on válčí stále,
náš stesk mu ani nepronikne k sluchu!

BARRILDO (prostoduše)

Já celou ves bych prostě vystěhoval.

JUAN

Tak prostě ne: to nejdřív do měsíce.

MENGO

A sotva by to komtur vyšpehoval,
hned po cestách by stavěl šibenice.

LEONELO

Jsem jako loď, jež k zániku se chýlí
a bez pomoci do vichřice sténá.

(Estébanovi)

Tvou dceru biřící ti uchvátili
a berla tvá je ve dvě rozlomena.

(Juanovi)

Tvůj syn je v rukou barbarského kata
a každý z nás má vzhled tu utýraný.
Však nás je víc a naše věc je svatá —
a proto vzhůru, vzhůru na tyrany!

BARRILDO

Však uvažte! Vždyť naši páni jsou to!
Jim sloužíme a sloužit budem stále.

ESTÉBAN

Sám Bůh nám velí rozbít naše pouto,
a vedle Boha neznáme než krále.

MENGO

Jsem z vrstvy nejhudších. Kdo nejvíc zkusí,
ten před nejzazším krokem přec jen váhá!

JUAN

Nic o váhání! Pro nás platit musí:
Buď sami zahynout — buď zhubit vraha!
(Vběhne Laurencia, vyděšená a roztrhaná)

LAURENCIA

Také já smím účast míti
na tom shromáždění mužů
nechci hlasovat chci bouřit!
Poznáváš mě? —

ESTÉBAN

Velký Bože!

Není to má Laurencie?
Dcero moje!

LAURENCIA

Jiná jsem,
nežli jakou jste mne znali.

ESTÉBAN

Pojď, mé dítě —

LAURENCIA

Nejmenují
mě svým dítětem!

ESTÉBAN

A proč?
Proč, má drahá?

LAURENCIA

Protože
bez trestu a bez pomsty
snášels, jak mě odváděli,
nevyrvals mě bířicům.
Tvá jsem byla ještě dcera,
před svatební nocí tvůj
a ne manželův byl úkol
uchránit mě únosu.
Ty ses na to dívat moh,
jak ten dravec Fernan Gomez
ve své doupci dal mě vléci,
vlku nechals ovečku,
o. Fuente Ovejuna!
Kolik pokřiků a hrozeb,
kolik vynaložil trýzní,
aby zmoh mé zdráhání!
Nezříte to na mých vlasech/
nevidíte? Krev mi tekla
z ran — a to jste přátelé?
Paštyři jste, ovčáci jste,
o, Fuente Ovejuna,
ovčí pramen, tak jsi zvána,
ale bojovníci nejste!
My, my ženy místo vás,
chopíme se dyk a mečů,
vy však v čepcích a ne v přilbách
našim půtkám tleskejte!
Bez soudu a bez ortele
má Frondoso být tvůj syn
každou chvíli lze to čekat,
dolů svržen s cimbuří
a všem vám je od komtura
stejný osud nachystán!
Všechny zmar vás pohltí

a tak bude naše obec
bez vás — mužů — oveček
tak Fuente Ovejuna
nebude už ovčí pramen,
v hrad se změní Amazonek.

ESTÉBAN

Nezasluhuji, má dcero
urážek. Jsem připraven
do boje, a kdyby třeba
proti mně stál celý svět.

JUAN

Také já, když syn mi padne,
nechat stejně zahynu!

ALONSO

Všichni! Na život a na smrt!

LEONELO

Tady šátek vážu na hůl
aby před námi nám vlá!

JUAN

Kdo převezme velení?

MENGO

Bez velení, bez vedení!
Hlavní věc je: zabít ho!
Všechn lid ať bez rozdílu
shromáždí se pod tím heslem:
Zabte ho! Smrt tyranům!

ESTÉBAN

Vemte sudlice a meče,
kyje, luky, oštěpy!

BARRILDO

Sláva kastilskému králi!

JINÍ

Sláva králi! Mnohá léta!

MENGO

Tyranům a zrádcům smrt!

JINÍ

Zrádcům smrt! Smrt tyranům!

(Vyhrnou se ke dveřím)

LAURENCIA (za nimi volajíc)

Bijte se a bůh vám pomoz!

(Volá v druhou stranu)

A teď vy se dejte, ženy,
do zápasu za svou čest!

Sem, vy všechny, co je vás
ve Fuente Ovejuna!

PASCUALA (*přikvapí*)
Co se děje? Kam nás voláš?

LAURENCIA
Nevidíš, jak všichni běží?
Běží zabít komturá.
Běží muži, běží chlapci,
kmeti běží zuřivi.
Ale což jen jim se má
dostat bohatýrské cti,
což se, ženy, ještě víc
neprohřešil na nás, ženách?

JACINTA (*přiběhne s jinými*)
Ty nás tedy navádíš —

LAURENCIA
Tys, Jacinto, která nejhůř
ze všech byla potupena:
Do první se řady postav!
k pomstě! k osvobození!

JACINTA
Ty jsi rovněž zakusila!

LAURENCIA
Pascualo, ty nám budeš
praporečnicí!

PASCUALA
A budu
důstojná své hodnosti.

LAURENCIA
Zde můj závoj za korouhev
ať nám vlaje.

PASCUALA
A teď zvolme
velitelku!

LAURENCIA
Ne!

PASCUALA
A proč?

LAURENCIA
Já, já sama povedu vás,
nesmiřitelná — jak Cid!

OPONA

2. scéna

(V domě komturově. Komtur s Floresem, Ortuněm a Cimbrano-
nosem. Frondoso v poutech. Vojáci)

KOMTUR
Jen pevněji mu přitáhněte pouta!

FRONDOSO
Své jméno pokrýváte novou slávou!

KOMTUR
Tak, na nejvyšší pověsit ho břevno.

FRONDOSO
Já neublížil vám, já nezamýšlel
šíp na vás vyslat...

FLORES
Jaký je to lomoz?

KOMTUR
Co je to?

FLORES
Pane, měl byste teď ortel
radš odložit.

ORTUÑO
Jsou vypáčeny dveře!

KOMTUR
Jak, dveře mého domu? Dveře domu,
kde sídlí komtur?

FLORES
Lid se hrne dovnitř.

JUAN (*za scénou*)
Jen bijte, mlaťte, zakládejte oheň!

ORTUÑO
Dav je to srocený — a my jsme slabí.

KOMTUR
Dav — proti mně?

FLORES
A všechno zporázejí,
co na odpor se staví.

KOMTUR
Rozvažte ho!
(*Je slyšet hlas Estébanův*)

KOMTUR
Frondoso, starostu jdi uchlácholit.

FRONDOSO
To k vůli mně svůj útok podnikají.
(*Odejde*)

KOMTUR (*volá za odcházejícím*)
Ať vidí, že jsem nezkřivil ti vlásku.
LEONELO (*za scénou*)
Bud' sláva Fernandovi kastilskému
a zrádcům smrt!
FLORES (*komturovi*)
Já zaklínám vás, pane,
ať vás tu nenajdou.
KOMTUR
Zde o zbrojnici,
když neodtáhnou,
vylámou si zuby,
a pak se vrátí.
FLORES
Nevrátí, leč pomstu
až vykonají krvavými noži.
KOMTUR
Když porobení povstanou, je konec!
Zde jsme jak v pevnosti, zde tomu vchodu,
kdo nechce padnout, ať se nepřiblíží.
FRONDOSO (*za scénou*)
Fuente Ovejuna!
KOMTUR
Jak, Frondoso
jim v čele jde? Nuž, podnikněme výpad,
meč proti meči.
FLORES
Komture náš chrabrá! (*Na scéně se vhrne lid. Mezi ozbrojenými sedláky Estéban, Frondoso, Juan, Leonelo, Mengo, Barrildo*)
ESTÉBAN
Zde tyran je, zde jeho pomocníci!
LEONELO
Fuente Ovejuna! Zrádce na smrt!
KOMTUR
Hej, slyšte, co vám řeknu!
LID
Neslyšíme!
JUAN
Kdo tolik strádal, nevěří.
KOMTUR
Své slovo
vám dávám kavalírské; jestli křivda
z vás někomu se stala, napravím ji!

LID
Fuente Ovejuna! Zkázu zrádcům!
Zdar Fernandovi, kastilskému králi!
KOMTUR
Což nechcete mne vyslechnout? To já jsem,
váš komtur jsem, váš pán!
LID
Král Kastilie,
to je náš pán...
KOMTUR
Tak slyšte přec...
LID
Smrt katům,
pryč s komturem! Fuente Ovejuna!
(*Komtur je zatlačen se scéně. Lid se hrne za ním a jeho vojáky. Pod zámek — do orchestru — přitáhnou ženy za vedení Laurencie*)
LAURENCIA
Jsme na místě. Zde na chvíli oddechnem si.
Ne mírné ženy: válečnice — pohov!
PASCUALA
Jsme ženy mstitelky. A jeho krve
tak dychtivý, jak nemůže být voják.
JACINTA
Nám na kopí ať hodí jeho tělo!
PASCUALA
A není jediné, jež s ním má soucit!
(*Flores a Fortuno s několika vojiny jsou opět zatlačeni na scéně*)
BARRILDO
Á, to je Flores.
MENGO
Počkej, darebáku!
Tos ty, kdo málem umrskal mě k smrti!
FRONDOSO
Toť on, kdo honil nás, jak zvěř se honí!
LAURENCIA (*dole*)
Teď vtrhnem dovnitř.
PASCUALA
Zůstaneme raděj
zde na stráži.
BARRILDO (*nahoře*)
Nás neobměkčí slzy,
vy kavalíři. Pozdě honit bycha.

LAURENCIA *(dole)*
 Můj meč je, Pašcualo, nedočkavý,
 já nechci se jen klíční dírkou dívat.
(Běží nahoru)

BARRILDO
 A tohle je Ortuño!

FRONDOSO
 Hlavu dolů!

FLORES
 Já nejsem vinen! Smilování, Mengo!
(Utíká dolů)

MENGO
 Byls jeho kuplíř, náhončí a mrskač.
(Za ním)

PASCUALA
 Nám ženám přenechej ho k potrestání.

MENGO
 Zde, vemte si ho!

JACINTA
 A teď zemřeš, zrádče!

FLORES
 Jak! Ženami...

PASCUALA
 A je ti to snad málo?

JACINTA
 Ten přísluhovač!

PASCUALA
 Pravá jeho ruka!

FLORES
 Ó, smilujte se! Ženy jste přec, ženy!
(Klesá)

ORTUÑO *(v obraně)*
 Toť omyl. Nejsem za koho...

LAURENCIA
 Já znám tě!
 Ortuño jsi. To stačí.
(Srazí ho)
 Teď vy, ženy,
 tam uvnitř, vítězství ať dobojujem
 Ty zrádce dobít!

PASCUALA *(s ostatními ženami vniká nahoru)*
 Na život a na smrt!
(Zatím co ženy pospíchají nahoru, Flores namáhavě povstává, odplíží se. Na scénu vběhne komtur, za ním ozbrojení sedláci a zdola ženy, takže komtur se octne mezi dvěma zástupy)

LID
 Ať žije král! Fuente Ovejuna!

HLAS *(z lidu)*
 Teď zemřeš, zrádce, komture ty podlý!

KOMTUR *(zasažen, klesá)*
 Já umírám! Ó Bože, do tvých rukou — —

JINÝ HLAS *(ze zástupu)*
 Ne, do pekel!

KOMTUR *(zasažen jinými ranami se hroutí)*
 Fuente Ovejuna
 buď prokleta! Necht' nikdo nevzpomíná —
 necht' nevysloví nikdo tvého jména!
(Umře)

OPONA

3. scéna

(V Kordově. Král Fernando Kastilský sedí na vyvýšeném stolci. Před ním stojí dvorská družina. Zcela v popředí Velký mistr Rodrigo)

KRÁL
 Padla Ciudad Real
 do mých rukou. Na cimbuří
 vlaje prapor kastilský.
 Královská je obnovena
 svrchovanost nad městem.
 A kdo dosud se jí vzpíral,
 prošebně jde k mému trůnu.
 Velký mistr Calatavy,
 rudým křížem ozdoben,
 přišels krokem kajčnicka?
 Přicházíš mi jménem řádu
 poslušenství příslibit?

RODRIGO *(pokleká)*
 Já, Rodrigo, velký mistr
 řádu calatravského,
 Vaše Veličenstvo prosím,
 aby to, co nerozvážnost
 mého mládí spáchala,
 bylo vaší moudrostí
 spravedlivě souzeno.
 Že jsem Ciudad Real
 hájil na vzdor vašim zbraním,
 bylo nepravé; já pýchou
 sveden byl a ctižádostí.
 Nerozvážně zved jsem odboj,

špatným důvěruje rádcům,
a teď strach mám, aby za to,
co má osobní je vina,
se mnou nepykal můj rád.

KRÁL

Vstaň, jsou upřímná tvá slova.
Nevidím však po tvém boku
klečít komtura Fernanda
Gomeze. Ten nepřišel,
ač tvým rádcem byl a tvůrcem
samovolné výpravy
proti Ciudad Real.
Do svých hor se vrátil prý,
do Fuente Ovejuny,
jíž, jak říkají, je pánem
tvrdě dobovatelským.
Proč mi komtur Fernan Gomez
nepřichází holdovat?

(Mocně)

Vzpourný komture, kde hřešíš?

FLORES *(přibíhá zraněn)*

Velký králi, jemuž Bůh
na skrání vložil korunu,
o nejvyšším ukrutenství
jaké událo se kdy,
přibíhám ti podat zprávu.
Komtur Fernan Gomez ...
(Padá)

KRÁL

Mluv!

Vzchop se! Co s ním je? Proč mlčíš?

FLORES *(pozvedaje se)*

Krev mě dusí ... Moje rány,
nutí mě být zcela stručný,
života mám namále.
Mrtev, mrtev, je můj pán.

KRÁL *(vyskočí)*

FLORES

Ve Fuentes Ovejuně,
odkud přibíhám, ho zabil
zástup krvežíznivců.
Tyranů mu podle láli,
hanebně ho tupili,
do zámku mu drze vpadli,

smáli se, když na svou čest
přisahal, že napraví,
stala-li se jaká křivda.
Vidlemi a sudlicemi,
probodli mu na prsou
rudý kříž a jeho tělo
svrhli v příkop, kde pak ženy
surově ho rozdrásaly.
Také na mne vrhly se
zběsilé ty násilnice,
polomrtvého mě ležet
nechaly, že moh jsem spoušť
vidět, jaká natropena
pálením a drancováním:
vždyť se drží chými dělí,
o statky, jež jeho byly!
Ztrestej, pane, komturovu
smrt, dej katu konat dílo
spravedlnosti ...

(Klesne vysilením)

JUAN *(doprovázen Alonsem, vejde, sklání se před králem na kolena)*

Vám k nohám

padám, Vaše Veličenstvo,
poslušnosti nesa příslib
vašich věrných poddaných.
Ve Fuentes Ovejuně
ukrutník nás komtur sobě
podroboval a ne králi,
mučil nás a vyssával,
tyrantsky nás trýznil ...

KRÁL

Dost!

Nám jen přísluší být soudcem.
Kdo vám, zbojnící vy drží,
právo dal chtít rozhodovat
o vinách a nad životem?
Pryč mi s oči s těmi vrahy!
Zpátky v poutech odved'te je
do Fuente Ovejuny,
s níž, jak rozkazují, bude
zaveden soud hrdelní.

(Na Florese)

Tomu vojáku zde rány

dejte ošetřit — však onde
právo ať jde tvrdou cestou!
*(Na králův pokyn jsou odváděni Juan s Alonsem,
Flores odnesen. Družina odchází. Král zůstal s Rodrigem)*

KRÁL

Velký mistře Calatravy,
tobě úkol svěřuji,
jménem abys mým a spolu
svého řádu představitel
komturovo provinění
vyšetřil a určil trest
za to, čím se prohřešili
ve Fuentě Ovejuně
na něm, na mně, na tvém řádu.
Vyšetřující buď soudce
tobě k rukám, ty pak smíš
mučit, věšet, dávat milost —
soudit, jak by soudil král.

OPONA

4. scéna

*(Na návsi. Divoké veselí, šibeniční humor. Vztyčená tyč s kom-
turovou hlavou, kolem níž vesničané tančí. Mengo, Leonelo,
Barrildo, Pascuala. Stranou Frondoso s Laurencií. Přichází
Estéban)*

ESTÉBAN

Odnešte tu hnusnou hlavu!

LEONELO

Vypadá jak oběšenec!

MENGO

Škoda, že ho nevidíme,
jak se na olivě houπά!

BARRILDO

A zde jeho erb! Co s ním?

MENGO

Rozlomit!

ESTÉBAN

A místo něho
pověsíme nad rychtou
znak a barvy kastilského
království.

(Odchází s několika vesničany, nesoucími královský erb)

BARRILDO

Ať žije král!

LEONELO

Ba, necht' žije! Jen zda on
svolí, abys živ byl ty!

BARRILDO

Já? Proč zrovna já? Což já
komtura jsem zabil?

LEONELO

Ty —
stejně jako těn — a ten —
jako všichni.

MENGO

Dobrá tedy,
ať nás všechny oběsí!

BARRILDO

A což ty, Frondoso? Nejsem
pro tebe a tvoji choť
ani na světě?

FRONDOSO *(k Laurencií)*

Má drahá,
volají nás, pojd'!

LEONELO

Zde meč
a zde kusy erbu jsou
neza-po-me-nutel-ného
komtura.

FRONDOSO

Co mám s tím dělat?

LEONELO

Zazpívej nám něco o něm.

FRONDOSO

Nezpívám.

MENGO

Tak zaveršuj,
na obě to může kulhat.

FRONDOSO

Co jsem provazu se vytrh,
ježž mi zadrž nepřítel,
milovat jsem naučil se,
jak jsem dosud neuměl,
znám, co úpění a hrob,
vím, jak chutná umírání
a jak láska — dvojnásob!

LEONELO

Ted' Barrildo —

MENGO

Nechme ho!

Musí na to špekulovat!

BARRILDO

Mrtev, kdo nás kujonoval,
mrtev je, kdo byl mu drábem.

Jenom ať se z toho deště
nedostanem pod okap!

Kastilský ať žije rod,
jeho barvy, jeho štít!

Sláva Jeho Veličenstvu!
ale ať nás nechá žít!

LEONELO

Sláva Jeho Veličenstvu!

A ted' Mengo.

OSTATNÍ

Mengo! Mengo!

FRONDOSO

Mengo z rodu vypráskaných,
zversuj nám, jak chuťnal bič!

MENGO

Nelituji, na mou duši,
že jsem byl jak žito bit;
nejdřív neprojit tím peklem,
nebeský bych neznal cit,
neznal bych, jak chutná pomsta,
jež je sladší nežli med.
Do pekla bych dal se znova,
znova k medu přivonět.

FRONDOSO

Do pekla, to může být.

LEONELO

Když ne peklo, šibenice.

BARRILDO *(v náhlé úzkosti)*

Vždyť my všichni, jak jsme tady,
krky máme v oprátkách.

LEONELO

Jestli nesplní král prosbu,
kterou jsme mu poslali,
pošle na nás inkvisici,
aby s námi zatočila;
a tak na větru se bude
houpat celá vesnice.

ESTÉBAN *(se vrací)*

Ticho. Věc je příliš vážná!
Juan ryšavý, Frondosův
ctihodný a chrabří otec,
který vede poselství
k Jeho Veličenstvu králi,
před svým odchodem náš postup
takto se mnou domluvil:
Vskutku není vyloučeno,
ba spíš podobno je pravdě,
že Fuente Ovejuna
bude vyhledána soudci,
kteří jménem královým
přesně pokusí se zjistit,
kdože zabil komtura.
Pro ten případ komukoli
nechť je otázka ta dána,
jeden každý, tak vám radím,
jedinou dej odpověď.

FRONDOSO

Jakou, pověz?

BARRILDO

Jakže máme

odpovídat?

LEONELO

Když se budou
ptát, kdo zabil komtura —

ESTÉBAN

Jiného nic neřekneme,
než: Fuente Ovejuna.
Raděj vytrpíme smrt,
než by dostali z nás více,
než to slovo jediné!

FRONDOSO

Ano. Tak jim odpovíme.
Všichni.

ESTÉBAN

Rozuměli jste?

VŠICHNI

Rozuměli!

ESTÉBAN

Souhlasíte?

VŠICHNI

Souhlasíme!

ESTÉBAN

Nuže dobrá.
Podniknout však nutno zkoušku,
aby každý si to řádně
vštípil v paměť.

MENGO

Zkoušku?

ESTÉBAN

Zkoušku.
A to s tebou. A teď hned.
Pozor. Vyšetřující
já jsem soudce, který z tebe
přiznání chce dostat.

MENGO

Ze mne?

ESTÉBAN

A proč zrovna ze mne?

Posud

nejde přece do tuhého,
nemusíš se tolik trást.
Je to zkouška. Dejte pozor.
Odpověz: kdo že to byl,
kdo že zabil komtura?
Nu?

MENGO

Fuente Ovejuna!

ESTÉBAN

Na skřipci tě mučit dám.

MENGO

Odveď si mě na mučení.

ESTÉBAN

Tedy doznej, zlosyne!

MENGO

Ano, pane. Doznám, pane!

ESTÉBAN

A teď pověz: Kdo to byl?
Kdo?

MENGO

Fuente Ovejuna.

ESTÉBAN

(pořád ve hře)
Pevněj utáhněte provaz.

MENGO

Jen si poslužte.

ESTÉBAN

Ty lotře,
že to z tebe nevypáčím?

LEONELO *(tleská s ostatními)*

Výborně!

BARRILDO

To je mi soudce!

PASCUALA

A ten delikvent! Jak umí
na svém stát!

FRONDOSO

Tak — ještě jednou!

PASCUALA

Tady — soudce!

MENGO

Počkej, dřív
nutno připravit mu příchod.

LEONELO

My jsme biřiči.

BARRILDO

Jdem s bubny.

LEONELO

Vykouříme ten váš kout.
Vybubnujem náhlý soud.

PASCUALA *(rovněž hraje)*

Bum, bum, už soudci jdou.

BARRILDO

Bum a bum a bum.

LEONELO

Zapáchá tu popravou,
každý kout a každý dům.

BARRILDO

Bum a bum a bum.

(Hrají si na pochodující vojáky. Za scénou se ozve bubnování, jež se blíží. V poutech přicházejí Juan a Alonso, rovněž několik jiných sedláků. Vpředu soudce, vzadu biřič. Průvod uzavírá Velký mistr. Zděšení. Scéna se zatmí, za chvíli se zase osvětlí)

OPONA

5. scéna

(Tamtéž. Ztlumené bubnování ponenáhlu ztichne. Za scénou zmatený lomoz, který rovněž utichne. Těžké ovzduší úzkosti a samoty)

LAURENCIA *(sama)*

Mezi trýzněním a láskou
v úzkosti mé srdce pláče,

bože, vrať mi, vrať Frondosa!

(Chvilé úplného ticha)

Bože, vlij mi do duše
sílu, abych neklesala,
až mi v křečích strne tělo!

(Pokleká)

Bože, skoncuuj naši strast!

FRONDOSO *(po chvíli se vypoťáci, těžce klesá na zápraží)*

Moje láska! Láska má!

Nepustím tě. Tebe ne.

Zůstaň u mne.

LAURENCIA

Ty můj hochu,
moc ti ublížili? Bolí?

FRONDOSO *(se vzbopí)*

Nebolí. Mám síly za nás
oba dva. Ty ne. Ty ne.

HLAS *(za scénou)*

Další!

2. HLAS

Další!

1. HLAS

Laurencia —

FRONDOSO

Ne!

1. HLAS

— jež za otce má —

FRONDOSO

Ne!

1. HLAS

Estébana, zdejšího
starostu.

FRONDOSO

Ne, nedám tě —

LAURENCIA *(se vytrhne a políbí ho do vlasů)*

Ty můj drahý —

(Za scénou)

FRONDOSO *(běží za ní)*

Laurencio!

STRÁŽ *(předstoupí s tasenou zbraní)*

Zpátky!

FRONDOSO

Laurencio!

STRÁŽ

Zpět!

HLAS *(za scénou)*

Ty nám, Laurencio, povíš,
kdo to byl, kdo zavinil
komturovu násilnickou
smrt.

LAURENCIA *(za scénou jasným hlasem)*

Fuente Ovejuna.

HLAS

Přitáhněte. Kdo to byl?
Kdo?

LAURENCIA *(ještě hlasitěji, jako v zanícení)*

Fuente Ovejuna.

HLAS

Další.

2. HLAS

Další.

LAURENCIA *(vběhne a klesne Frondosovi do náruče)*

Můj Frondoso!

HLAS

Estéban!

FRONDOSO

Co?

HLAS

Starosta

zdejší obce.

FRONDOSO

Vždyť je stařec.

LAURENCIA

Tyrani! Můj otec!

FRONDOSO

Hrůza!

HLAS

Na své svědomí nám povíš,
zvedna k přísaze dva prsty —

ESTÉBAN *(za scénou)*

Zvedám k přísaze dva prsty.

Na své svědomí vám povím —

HLAS

Kdo to byl —

ESTÉBAN

kdo byl —

HLAS

komtura. kdo zabil

ESTÉBAN
 HLAS Já jeho vraha
 označím.
 ESTÉBAN Mluv, kdo to byl?
 HLAS Fuente Ovejuna.
 ESTÉBAN Pevněj!
 HLAS Bože, při mně stůj!
 Nedýchám...
 Kdo že ho zabil?
 ESTÉBAN Mluv!
(klesajícím hlasem)
 Fuente Ovejuna.
 HLAS Další!
 2. HLAS Další!
 1. HLAS Další!
 FRONDOSO Lazarillo!
 HLAS Dítě! Je mu deset roků!
 DÍTĚ *(za scénou)* Viš kdo zabil komtura?
 HLAS Fuente Ovejuna!
 2. HLAS Další!
 1. HLAS Další!
 FRONDOSO Mengo!
 HLAS Mengo?
 Ten, který už před mučením
 bezbožně byl týrán?
 MENGÓ Mengo!
 Přístup. Blíže. Víš-li ty, kdo
 zabil pana komtura?
 HLAS Zlatí páni, řeknu vám to.
 Kdo to byl?

MENGO Já vám to povím.
 FRONDOSO Že by Mengo nechtěl dostat
 naší úmluvě?
 HLAS Vždyť mlčíš.
 MENGÓ Tedy, dej sem ruce.
 HLAS Ne!
 Nemučte mne! Á, to bolí!
 Áá, tak pusťte!
 MENGÓ Kdo ho zabil?
 FRONDOSO Ano, řeknu.
 HLAS Ted' je konec!
 Zradí nás. Jsme ztraceni!
 MENGÓ Kdo ho zabil? Kdo byl vrahem?
*(zavřiskne, polo nárek, polo výsměch, v jednom výkřiku vztek
 i mazlení)*
 HLAS Fuentíčka Ovejuna!
(soudcův za scénou)
 To je přespřiliš! Vy lotři!
 V bolestech se ještě smát?
 Slibují, že doznají,
 ale pak, smrt na jazyku,
 do tváře nám drze vmetou
 to své říkání. Dál! Dál!
*(Mengo, provázen Estébanem, Barrildem a jinými, vypoťáci se na scénu.
 Laurencia jde k Estébanovi)*
 FRONDOSO Mengo! Mengo!
 LAURENCIA Smím, Frondoso,
 dát mu jednu hubičku?
 MENGÓ Mengo, hrdino!
(mezi pláčem a smíchem)
 Au, au!
 tobě se to líbá, au,
 ale já se necítím,
 ještě tenkrát od předešle.
 BARRILDO Tu máš, Mengo, vem a pij!

MENGO

Copak je to?

BARRILDO

K osvěžení
přináším ti oranžádu.

MENGO

Brrr! Chci říci au!

FRONDOSO

Tak raděj
podejte mu trochu vína,
to ho spraví.

MENGO *(pije)*

Á, to hřeje,
á, to chladí!

LAURENCIA

Milý Mengo,
pojíst něco nechtěl bys?
Celý na těle se třeseš.

MENGO

Já mám hlad — hlad jako vlk.
Ale žízeň — jako tři.

(ukáže za scénou, odkud se chvílemi ozývaly zdušené hlasy)

Ale ti už aspoň vědí,
kdo jim zabil komtura —
ne?

HĽAS *(mocně za scénou)*

Fuente Ovejuna!

SOUDCE *(za scénou)*

Dost. Už nemohu. Jsem znaven.
Sám jsem nejvíc umučen!
Skončíme to. Naráz. Bubny!

(Za bubnování přichází na scénou soudce s biřící. S druhé strany Veliký mistr Rodrigo a lid)

SOUDCE

Velký mistře Calatravy!
Víc než tři sta jsem jich mučil,
ale slovo nedostal z nich
nežli jediné —

RODRIGO

A to?

ESTÉBAN *(pokleká)*

Veledůstojný ty mistře,
jinochu ty spravedlivý,
z jehož očí plane zář!

Slovo, jež nám vycházelo
se rtů jediné, toť jméno
naší dědiny: to, které
krutý komtur umíraje
proklel, aby pohaslo
v lidské paměti a z žádných
víc už nevycházelo
úst: Fuente Ovejuna,
ale svaté je to jméno
nám

VŠICHNI *(pološeptem)*

Fuente Ovejuna.

SOUDCE

Celá obec, víc než tři sta
povstalců, si zaslouží
trestu smrti. Přes tři sta
vztyčím, pane, čakanů,
jestli kážeš. Ne-li, pane...

RODRIGO

Rozumím. Všech tři sta stejně
zaslouží si odplaty.
Vyšetřil jsem podrobně
všechny viny komturovy,
vyšetřit jsem dal váš odboj.
Tři sta šibenic — anebo
tři sta životů: toť moje
těžké rozcestí, to má je
odpovědnost.

(Po dlouhé pause)

Ale dám-li
vinníkům, jichž přes tři sta —
neboť vinníky jste všichni —
dám-li místo trestu milost,
slibujete, že mi p a k
toho největšího, toho,
jenž se nejhůř provinil
a jenž možná nejhloub trpěl
a jenž s vámi všemi vyjde
bez trestu, že mi rjej potom
dobrovolně, bez mučení
prozradíte?

ESTÉBAN

Slibujeme.

RODRIGO

Tedy, slyš mě, starosto,
slyš mě obci. Místo tří set
šibenic — já vztyčuji
jménem Jeho veličenstva
tento ortel: Všem vám buďž
dána milost! A teď jméno!
Kdo to byl, kdo na komtura
spáchal násilnické ono
povstalectví? Kdo je vinen?

VŠICHNI (*temně*)

My, Fuente Ovejuna!

RODRIGO

Onen jeden, jediný,
kajícně zde klekni na zem!

VŠICHNI (*poklekně*)

My, Fuente Ovejuna!

RODRIGO (*pokročí vpřed, naléhavě*)

Kdo ho zabil, kdo je vrah?

VŠICHNI (*vstanou*)

My, Fuente Ovejuna!

Opona

KONEC

SEŠITY DIVADELNÍ ŽATVY

67. svazek

Lope de Vega

OVČÍ PRAMEN

*

Vydavatelství Osvěta, národní podnik, Praha XII, Stalinova 3, telefon 26145-9 — Ze španělského originálu volně přeložil Otakar Fischer — Překlad zrevidoval a komentář napsal Dr. Jaroslav Pokorný — Návrh obálky František Matoušek, kresba na obálce Jindřich Mahelka — Odpovědná redaktorka Dr. Milena Němečková — Technický redaktor Zdeněk Svačina — Korektor Zdeněk Breuer — Z nové sazby písmem Garmond Ideal News vytiskly Středočeské tiskárny, n. p., závod 01, Praha II, Hálkova 2

30113/5-45710/51/6/III/1-114-5⁰/₀ — Sazba 9. VI. 52 — Tisk 27. VIII. 52 — PA 5,25, VA 5,72, AA 4,95 — 1. vydání — Náklad 3300 výtisků — Skupina papíru 221, 86 × 122, 70 g

Cena brož. výtisku Kčs 25,50